

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Психолого-педагогічний факультет
Кафедра початкової освіти

«Допущено до захисту»

Завідувач кафедри

_____ Павлик О. А.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2023 р.

Реєстраційний № _____

« _____ » _____ 2023 р.

ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД

Кваліфікаційна робота
студентки групи ПНІм-22
ступеня вищої освіти магістр
спеціальності 013 Початкова освіта
Кумпан Яни Олегівни

Керівник:
кандидат філологічних наук, доцент
Онищенко І. В.

Оцінка:
Національна шкала _____
Шкала ECTS ____ Кількість балів _____
Голова ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

Члени ЕК _____
(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

(підпис) (прізвище, ініціали)

ЗАПЕВНЕННЯ

Я, Кумпан Яна Олегівна, розумію і підтримую політику Криворізького державного педагогічного університету з академічної доброчесності. Запевняю, що ця кваліфікаційна робота виконана самостійно, не містить академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації. Я не надавала і не одержувала недозволену допомогу під час підготовки цієї роботи. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають покликання на відповідне джерело.

Із чинним Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату в роботах здобувачів вищої освіти Криворізького державного педагогічного університету ознайомена. Чітко усвідомлюю, що в разі виявлення у кваліфікаційній роботі порушення академічної доброчесності робота не допускається до захисту або оцінюється незадовільно.

(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД	11
1.1. Сутність, зміст та структура інформаційної культури молодшого школяра.....	11
1.2. Особливості формування інформаційної культури в молодшому шкільному віці.....	22
1.3. Технологія ВУОД як засіб формування інформаційної культури молодших школярів.....	27
1.4. Педагогічні умови формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології ВУОД	36
Висновки до розділу 1.....	44
РОЗДІЛ 2. ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД	46
2.1. Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання.....	46
2.2. Визначення початкового рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів	62
2.3. Експериментальна методика формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології ВУОД.....	76
2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи.....	85
Висновки до розділу 2.....	88
ВИСНОВКИ	90
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	94
ДОДАТКИ	106
Додаток А.....	106

Додаток Б.....	108
Додаток В.....	111
Додаток Г.....	112
Додаток Д.....	115
Додаток Е.....	116
Додаток Ж.....	119
Додаток З.....	127

ВСТУП

Актуальність дослідження. Одним із актуальних і важливих завдань НУШ є підготовка здобувачів початкової освіти до життя в інформаційному середовищі, формування в них інформаційної культури, озброєння сучасними технологіями роботи з інформацією, вміннями аналізувати і використовувати продукти інформаційної діяльності. Значущість даної проблеми окреслена в Законі України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Державному стандарті початкової освіти, де акцентується увага на необхідності формування й розвитку в учнів інформаційної культури, умінь знаходити і аналізувати інформацію, критично до неї ставитися, робити обґрунтований вибір із декількох альтернатив.

Освітній простір постійно удосконалюється і розширюється, коло різних джерел інформації збільшується. Конфлікт між обсягом інформації і обмеженими можливостями її засвоєння в період навчання – актуальна проблема системи освіти, що вимагає уваги. У зв'язку з цим перед закладами освіти ставиться завдання формувати в здобувача початкової освіти вміння знаходити необхідну інформацію з різних джерел, задовольняти свої інформаційні потреби, які виникають у процесі навчально-пізнавальної діяльності, тобто формувати інформаційну культуру особистості.

Результати аналізу наукової літератури засвідчили, що загальнотеоретичні питання інформаційної культури розглянуто в працях таких учених, як Н. Грабар, М. Жалдак, О. Значенко, Н. Морзе, Н. Джинчарадзе, Л. Ковальчук, Т. Михайліна, Є. Медведєва, Л. Петухова, О. Романишина, Е. Семенюк, С. Семеріков, Т. Соколовська, В. Цимбалюк та ін. Структура та функції інформаційної культури розглядалися в дослідженнях С. Антонової, М. Лапчика, Н. Макарової, В. Монахова, Н. Морзе, Ю. Палехи, О. Прудникової, Ю. Руденко та ін.

Значний внесок у розкриття сутності, структури та особливостей формування інформаційної культури в учнів молодшого шкільного віку

зробили Т. Вепрів, О. Кивлюк, А. Коломієць, Г. Лаврентьєва, І. Онищенко, О. Онопченко, Л. Петухова, А. Салогуб, Л. Силюга, О Суховірський та ін. Дослідники переконують, що в контексті вимог НУШ формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти є важливим. Унаслідок цього стає очевидною необхідність пошуку ефективних засобів, що дозволяють формувати інформаційну культуру молодших школярів, підвищувати їхню інформаційну грамотність.

Існує достатня кількість засобів формування інформаційної культури молодших школярів. На нашу думку, одним із ефективних засобів формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти є технологія BYOD. Раціональний підхід до її застосування зацікавить учнів початкової школи самостійним пошуком різних джерел інформації, сприятиме розвитку пізнавального інтересу, формуванню прагнення самостійно мислити, орієнтуватися в нових умовах, використовувати отримані знання на практиці.

Особливості використання технології BYOD в освітньому процесі розкрито в працях В. Андрієвської, А. Бабич, Т. Балдасаро, О. Білер, Л. Білоусової, Ю. Білявської, Ю. Блудової, Р. Браян, О. Васько, М. Зільберман, В. Копітоф, П. Лінгвінстон, О. Мардаренко, Р. Мілман, О. Слободяник, Е. Чедбанд, О. Шаповалова та ін. Учені переконують, що за допомогою технології BYOD учні мають змогу приносити в заклади освіти свої девайси та використовувати їх з навчальною метою, активно включатися в освітній процес, швидко давати відповіді, проходити тести.

Незважаючи на достатню кількість досліджень, спрямованих на розкриття сутності та особливостей формування інформаційної культури в здобувачів початкової освіти, залишається недостатньо розробленою проблема використання технології BYOD як засобу формування інформаційної культури молодших школярів.

Мета дослідження – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити систему роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD.

Завдання дослідження. Відповідно до мети дослідження було поставлено такі завдання:

- 1) проаналізувати стан досліджуваної проблеми в науковій літературі, масовому педагогічному досвіді;
- 2) конкретизувати сутність, зміст, структуру інформаційної культури молодших школярів;
- 3) розкрити специфіку технології BYOD як засобу формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти;
- 4) обґрунтувати педагогічні умови формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD;
- 5) розробити дослідно-експериментальну програму формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD.

Об'єкт дослідження – процес формування інформаційної культури молодших школярів.

Предмет дослідження – система роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD.

Гіпотеза дослідження: формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов:

- 1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;
- 2) забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів;
- 3) формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності;
- 4) системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах.

Методи дослідження. Для досягнення поставленої мети та розв'язання завдань дослідження нами було використано такі методи:

- теоретичні (аналіз, синтез, порівняння, систематизація, узагальнення, абстрагування);

– емпіричні (вивчення шкільної документації, узагальнення педагогічного досвіду, спостереження, бесіда, анкетування, педагогічний експеримент);

– методи математичної статистики.

Експериментальна база. Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі двох закладів освіти, зокрема Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради та Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробленні та впровадженні в освітній процес початкової школи основних положень системи формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD. Матеріали кваліфікаційної роботи можуть бути використані у майбутній професійній діяльності автора, при написанні наукових та методичних публікацій. Результати дослідно-експериментальної роботи можуть бути використані вчителями початкових класів з метою успішного оволодіння їхніми учнями навичками інформаційної діяльності. Матеріали дослідження будуть корисними студентам спеціальності 013 Початкова освіта під час педагогічної практики, а також при підготовці до практичних та лабораторних занять.

Апробація результатів дослідження. Результати дослідження було апробовано на таких конференціях:

1) I Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Освіта XXI століття: аксіологічний вимір» (Нікополь, КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж «ДОР», 02 грудня 2022 р.);

2) X Всеукраїнська науково-практична студентська інтернет-конференція «Науковий простір студента: пошуки, знахідки» (Київ, Український державний університет імені Михайла Драгоманова, 31 березня 2023 р.);

3) II Всеукраїнська студентська науково-практична конференція «Освіта XXI століття: аксіологічний вимір» (Нікополь, КЗ «Нікопольський фаховий педагогічний коледж «ДОР», 19 травня 2023 р.).

Досліджувану тему розкрито в таких публікаціях:

1. Кумпан Я. Особливості формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання*: збірник наукових праць студентів. Кривий Ріг : КДПУ, 2021. № 14. С. 202–205.

2. Кумпан Я. О. Психолого-педагогічні засади формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD в контексті вимог Нової української початкової школи. *Освіта XXI століття: аксіологічний вимір*: збірник матеріалів I Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Нікополь, 2 грудня 2022 року). Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2022. С. 162–167.

3. Кумпан Я. Технологія BYOD як засіб формування інформаційної культури молодших школярів в інформаційно-освітньому середовищі НУШ. *Науковий простір студента: пошуки і знахідки*: матеріали X Всеукраїнської науково-практичної студентської інтернет-конференції (31 березня 2023 року) : збірник тез. Київ : УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. Част. 1. С. 143–146.

4. Кумпан Я. О. Педагогічні умови формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD. *Освіта XXI століття: аксіологічний вимір*: збірник матеріалів II Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції (м. Нікополь, 19 травня 2023 року). Нікополь : Навчально-методичний кабінет, 2023. С. 285–291.

5. Кумпан Я. О. Сутність, зміст та структура інформаційної культури молодшого школяра. *Актуальні питання теорії і практики початкового навчання*: збірник наукових праць студентів. Кривий Ріг : Криворізький державний педагогічний університет, 2023. Вип.16. С. 74–79.

6. Онищенко І. В., Кумпан Я. О. Формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD : навч.-метод. посіб. Кривий Ріг : КДПУ, 2023. 128 с.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, супроводжуваних висновками, загальних висновків, списку використаної літератури (101 позиція), 8 додатків. Повний обсяг роботи – 128 сторінок, з яких 93 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ BYOD

1.1. Сутність, зміст та структура інформаційної культури молодшого школяра

Входження людської цивілізації в епоху інформаційного суспільства, глобальний характер процесів інформатизації, упровадження штучного інтелекту, швидкі темпи зростання інформаційних технологій, нові реалії цифровізації суспільства – усі ці чинники зумовили необхідність формування інформаційної культури особистості. В умовах становлення і розвитку інформаційного суспільства інформаційна культура є його невід’ємною складовою, необхідною умовою для успішної діяльності у будь-якій сфері. Інформаційна культура передбачає готовність людини до життя та діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, уміння якісно та ефективно використовувати її можливості.

Аналіз наукової літератури показав, що інформаційна культура є явищем інтеграційного характеру, яке досліджується різними науками й має велику кількість трактувань. Інформаційна культура була предметом досліджень у педагогіці, психології, соціології, юриспруденції, кібернетиці, економіці та інших науках. Проблемам інформаційної культури приділяли увагу такі науковці, як М. Антоненко, В. Білоус, Л. Буравкова, Ю. Горбань, Н. Грабар, С. Грипич, В. Дубініна, М. Жалдак, І. Лапшина, О. Коваленко, А. Коломієць, І. Кривешко, Л. Макаренко, Н. Морзе, Н. Новицька, А. Новицький, О. Палеха, Ю. Палеха, Л. Петухова, Д. Приймаченко, О. Пруднікова, Ю. Рамський, С. Семеріков, Я. Хіміч, Л. Чередник, В. Цимбалюк, М. Шехавцов та ін.

Науковці виділяють три етапи в дослідженні інформаційної культури: I етап (1970-ті рр.) – пов’язаний із появою терміну «інформаційна культура»;

II етап (1980–1990-ті рр.) – зумовлений інформатизацією суспільства та появою технологій інформаційного зв'язку; III етап (кін. 1990-х і донині) – пов'язаний із масштабною комп'ютеризацією та інтернетизацією суспільства, необхідністю формування інформаційної культури для ефективної життєдіяльності [34]. Останнім часом у науковій думці виокремлюють IV етап, який пов'язують із «цифровізацією суспільства, розвитком технологій індустрії 4.0 (промисловий інтернет речей, аналітика великих даних, штучний інтелект, нове покоління роботів, доповнена реальність, розумні міста, будинки, сільське господарство, енергетика, державне управління, охорона здоров'я, освіта та ін.)» [88, с. 87].

Вивчення проблеми формування інформаційної культури молодших школярів в освітньому середовищі Нової української школи потребує визначення й інтерпретації його базових понять. У контексті нашого дослідження такими категоріями є: **«інформаційна культура»**, **«інформаційна культура молодшого школяра»**. Аналіз наукових розвідок, присвячених цій проблемі, дав змогу з'ясувати, що вчені поки що не дійшли однозначного висновку щодо сутності й змісту цих понять.

Розглянемо сутність поняття **«інформаційна культура»**. Вивчення наукової літератури показало, що це поняття розглядається вченими по-різному. Динаміка формування поняття «інформаційна культура» пов'язана з фундаментальністю і багатоаспектністю її розгляду і як феномена, визначеного глобальним характером процесів інформатизації суспільства, і як діяльній інфраструктури, яка пронизує всі сфери діяльності особистості.

Згідно з авторським баченням О. Значенко, інформаційна культура – це «особливий аспект соціального життя, який виступає в ролі предмета, засобу та результату соціальної активності людини, відображає характер і рівень практичної діяльності» [28]. На думку дослідниці, інформаційна культура має значний вплив на усі аспекти інформаційної діяльності особистості, а також має тісний зв'язок із дослідницькою та навчальною діяльністю.

За переконанням Є. Медведєвої, інформаційна культура – це «рівень знань, що дозволяє людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії» [44, с. 4]. Ще у 1997 році вона створила власну концепцію інформаційної освіти та запропонувала перейти від традиційної системи отримання знань у бібліотеках до цілеспрямованої інформаційної освіти.

В. Цимбалюк, досліджуючи зміст, природу, функції, структуру інформаційної культури, а також її роль у становленні особистості, поняття «інформаційна культура» трактує як «сукупність знань, умінь і навичок пошуку, відбору, аналізу інформації, тобто все те, що відноситься до інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення інформаційних потреб» [89]. Отже, учений розглядає інформаційну культуру через інформаційну діяльність, виконання якої вимагає наявності системи знань, умінь і навичок, пов'язаних із пошуком, обробкою, аналізом та використанням інформації.

Л. Ковальчук, Т. Міхайліна, аналізуючи зміст та ознаки інформаційної культури як феномена інформаційного суспільства, пропонують таке трактування цього поняття: інформаційна культура – це «рівень досягнутого розвитку інформаційних зв'язків у суспільстві, а також специфічна сфера життєдіяльності людей в інформаційній сфері, у якій відзначається ступінь досягнутого, тенденції розвитку» [36, с. 39]. Дослідники зауважують, що задачею освітнього процесу є створення простору для формування інформаційної культури, яка, у свою чергу, розвиватиме самостійне мислення, відчуття новизни, вміння відстежувати змінні процеси та реагувати на них, вміння брати відповідальність за прийняті рішення у незвичайних ситуаціях, що можливо за умови інформування особистості [36, с. 40].

Н. Джинчарадзе поняття «інформаційна культура» розглядає в широкому та вузькому значеннях. На думку автора, інформаційна культура в широкому розумінні – це «цілісна соціальна система – один з найважливіших, багатогранних чинників загальної культури людства, сукупність усіх видів

комунікативно-інформаційної діяльності людини та її наслідків, виступає як своєрідний соціально-духовний регулятор та інтелектуальний саморегулятор, дієвий засіб культуротворчої практики в інформаційно-духовному просторі». Інформаційна культура, за переконанням дослідника, у вузькому розумінні – це, насамперед, «система інформаційної освіти і виховання, специфічний спосіб наслідування суспільних здобутків з метою соціалізації особи, її всебічного розвитку та професійної підготовки» [23, с. 30].

На думку Н. Морзе, інформаційна культура – це «складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності» [48]. Дослідниця підкреслює, що сформована інформаційна культура дозволяє ефективно створювати, збирати, зберігати, опрацьовувати, подавати і використовувати інформацію, що, у свою чергу, забезпечує цілісне сприйняття світу, його моделювання.

Е. Семенюк поняття «інформаційна культура» трактує таким чином: «Інформаційна культура – це інформаційна компонента людської культури в цілому, яка об'єктивно характеризує рівень всіх інформаційних процесів, що існують в суспільстві, та існуючих інформаційних стосунків» [76, с. 3].

У Вільній енциклопедії «Вікіпедія» поняття «інформаційна культура» трактується в широкому та вузькому значеннях, зокрема в широкому розумінні – це «сукупність принципів і реальних механізмів, що забезпечують позитивні взаємодії етнічних і національних культур, також сполученість у загальному досвіді людства»; у вузькому розумінні – «сукупність знань та вмінь по ефективній інформаційній діяльності, тобто такій ID, яка досягає поставленої цілі». В енциклопедії наголошується, що інформаційну культуру також слід розглядати як «алгоритми людської поведінки і символічних структур в інфосфері, які надають цій поведінці сенсу і значимості з точки зору людини» [33].

Я. Хіміч, досліджуючи роль та значення інформаційної культури в умовах становлення і розвитку інформаційного суспільства, наголошує, що «володіння навичками інформаційної культури є необхідним для успішної

діяльності та життя в цифровому середовищі, зокрема для ефективної роботи з інформаційними технологіями, здійснення пошуку, оцінки та використання інформації тощо» [88, с. 94]. Дослідниця зауважує, що формування інформаційної культури особистості є світовою проблемою і трендом.

За переконанням О. Романишиної, інформаційна культура є складним структурним утворенням, яке визначає якість інформаційної діяльності особистості та представлена такими компонентами, як інформаційні знання (мотиви, уміння, навички) та людський фактор (рівень розумових і комунікативних здібностей, вольових рис особистості, потреб). На думку вченої, ці складові є взаємопов'язаними та взаємозалежними. Ефективність структурних компонентів інформаційної культури визначається інформаційною грамотністю, компетентністю, рефлексією, культуротворчістю [69, с. 16].

В останні роки поряд з поняттям «інформаційна культура» часто використовуються такі поняття, як «комп'ютерна грамотність», «інформаційна грамотність», «інформаційна культура користувача персонального комп'ютера», «інформаційний світогляд», «інформаційна компетентність» та ін. Н. Новицька, А. Новицький, Д. Приймаченко зауважують, що «зміст поняття «інформаційна культура» набагато ширший, ніж інші зазначені поняття, воно точніше відображає взаємодію окремої особистості з навколишнім інформаційним середовищем й інформаційним простором. Він полягає у наявності у людини сучасного суспільства виробленої звички одержувати знання з використанням можливостей сучасних комп'ютерних технологій точно так само, як ми сьогодні одержуємо через книги. Це поняття включає в себе не тільки вміння правильно працювати на комп'ютерах, в Інтернеті, в корпоративних мережах, але і всі інші сторони багатогранного поняття культура, адаптованого до інформаційного суспільства» [52, с. 257].

Отже, ми переконалися, що поняття «інформаційна культура» має багато дефініцій, і вчені поки що не дійшли однозначного висновку щодо

сутності й змісту цього поняття. Узагальнення поглядів науковців щодо трактування поняття «інформаційна культура» подано в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1.

Дефініція поняття «інформаційна культура»

№ п/п	Науковець	Визначення поняття «інформаційна культура»
1.	Значенко О.	Інформаційна культура – це «особливий аспект соціального життя, який виступає в ролі предмета, засобу та результату соціальної активності людини, відображає характер і рівень практичної діяльності» [28].
2.	Медведева Є.	Інформаційна культура – це «рівень знань, що дозволяє людині вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії» [44, с. 4].
3.	Цимбалюк В.	Інформаційна культура – це «сукупність знань, умінь і навичок пошуку, відбору, аналізу інформації, тобто все те, що відноситься до інформаційної діяльності, спрямованої на задоволення інформаційних потреб» [89].
4.	Ковальчук Л. , Міхайліна Т.	Інформаційна культура – це «рівень досягнутого розвитку інформаційних зв'язків у суспільстві, а також як специфічну сферу життєдіяльності людей в інформаційній сфері, в якій відзначається ступінь досягнутого, тенденції розвитку» [36, с. 39].
5.	Джинчарадзе Н.	Інформаційна культура в широкому розумінні – це «цілісна соціальна система – один з найважливіших, багатогранних чинників загальної культури людства, сукупність усіх видів комунікативно-інформаційної діяльності людини та її наслідків, виступає як своєрідний соціально-духовний регулятор та інтелектуальний саморегулятор, дієвий засіб культуротворчої практики в інформаційно-духовному просторі» [23, с. 30]. Інформаційна культура у вузькому розумінні – це «система інформаційної освіти і виховання, специфічний спосіб наслідування суспільних здобутків з метою соціалізації особи, її всебічного розвитку та професійної підготовки» [23, с. 30].
6.	Морзе Н.	Інформаційна культура – це «складова частина загальної культури, орієнтована на інформаційне забезпечення людської діяльності» [48].
7.	Семенюк Є.	Інформаційна культура – це «інформаційна компонента людської культури в цілому, яка об'єктивно характеризує рівень всіх інформаційних процесів, що існують в суспільстві, та існуючих інформаційних стосунків» [76, с. 3].
8.	Романишина О.	Інформаційна культура є «складним структурним утворенням, яке визначає якість інформаційної діяльності особистості та представлена такими компонентами, як інформаційні знання (мотиви, уміння, навички) та людський фактор (рівень розумових і комунікативних здібностей, вольових рис особистості, рівнем потреб) [69, с. 16].

Інформаційна культура особистості виступає однією із важливих складових загальної культури людини, без якої неможливо успішно взаємодіяти в інформаційному суспільстві. Життя в інформаційному суспільстві без володіння інформаційною культурою може призвести до того, що людина загубиться як реальному, так і у віртуальному світі.

На думку Н. Новицької, інформаційна культура виконує такі функції, як-от:

- світоглядна;
- гуманістична;
- комунікативно-поведінкова;
- навчально-пізнавальна;
- виховна;
- режимна;
- творча [51].

О. Коломоєць і О. Головата вважають, що до об'єктів інформаційної культури належать «інформаційні процеси та існуючі інформаційні відносини в суспільстві; а також система знань, умінь і навичок у роботі з інформацією» [38, с. 315]. Дослідниці виділяють такі три рівні інформаційної культури залежно від суб'єкта, який виступає її носієм:

- інформаційна культура як невід'ємна частина загальної культури особистості, система знань та умінь, що сприяють цілеспрямованій самостійній діяльності, спрямованій на задоволення інформаційних потреб, та передбачають використання традиційних джерел інформації і інноваційних інформаційних технологій;

- інформаційна культура окремих груп і спільнот, що здатна характеризувати рівні розвитку груп, верств, народностей, націй, суспільств за певними ознаками;

- інформаційна культура суспільства у цілому, що здатна характеризувати рівні досконалості соціуму в усіх видах інформаційної діяльності [38, с. 316].

Узагальнюючи, можемо сказати, що інформаційна культура відображає рівні розвитку інформаційних процесів та ефективність збирання, опрацювання, аналізу, зберігання і використання інформації, що забезпечуватимемо цілісне сприйняття світу, його структурування та вдосконалення.

У контексті вимог НУШ перед учителями початкової школи постає фундаментальне завдання – навчити учнів початкових класів працювати в інформаційно-освітньому середовищі, отримувати інформацію, опрацьовувати та практично її використовувати. Інформаційна культура є однією із важливих складових загальної культури особистості, у структурі якої особливе місце посідають навички володіння інформацією, які є необхідними в сучасному інформаційному суспільстві. Інформаційна культура є передумовою успішної діяльності в інформаційному середовищі.

Отже, розглянемо сутність поняття **«інформаційна культура молодшого школяра»**.

В. Імбер поняття «інформаційна культура молодшого школяра» розглядає як систему знань, умінь і навичок щодо здійснення пошуку необхідної інформації в інформаційних ресурсах; щодо опрацювання, оцінки, збереження інформації та критичного її осмислення на основі моральних та культурних цінностей [30, с. 19]. Отже, на думку вченої, інформаційна культура молодшого школяра передбачає озброєння учнів технологіями роботи з інформацією, умінями знаходити і аналізувати інформацію, критично до неї ставитися, використовувати продукти інформаційної діяльності.

Ми розглядаємо поняття «інформаційна культура молодшого школяра» за С. Салогуб, яка трактує означене поняття в контексті формування інформаційної культури особистості. Інформаційна культура молодшого школяра – це «складова загальної культури особистості учня; інтегрована якісна характеристика, що включає систему уявлень про інформаційну картину світу, знань та практичних умінь щодо застосування інформаційно-

комунікаційних технологій і наявності потреби в їхньому використанні, а також самостійності й творчого підходу до здійснення інформаційної діяльності» [73, с. 36].

Зміст інформаційної культури визначається такими аспектами:

- формуванням уявлення про навколишній світ як про інформаційний простір;
- ціннісним ставленням до інформації;
- загальними уявленнями про базові поняття в галузі інформатики та застосуванні їх у практичній діяльності;
- оволодінням комунікативними засобами в процесі роботи з інформацією [73, с. 36].

На думку Т. Пушкарьової, структура інформаційної культури містить 4 компоненти, зокрема комунікативну культуру, культуру мови, читацьку культуру, інтелектуальну культуру. Характеристика складових інформаційної культури за Т. Пушкарьовою [67, с. 10] подано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2.

Структура інформаційної культури (за Т. Пушкарьовою)

№ п/п	Компоненти інформаційної структури	Характеристика компонентів інформаційної структури
1.	Комунікативна культура	Сукупність культурологічних знань, культурних норм, цінностей і значень, які використовуються в процесі комунікації.
2.	Культура мови	Володіння нормами літературної мови, уміння користуватися усіма мовними засобами залежно від умов спілкування.
3.	Читацька культура	Сукупність знань, умінь та почуттів, які дозволяють повноцінно та самостійно засвоювати інформацію.
4.	Інтелектуальна культура	Сукупність знань і умінь, що дозволяють здійснювати пізнавальну діяльність, сформованість культури розумової праці.

Л. Ковальчук, Т. Міхайліна виокремлюють такі структурні складові інформаційної культури, як:

- культура пошуку інформації, що передбачає пошук ідей;
- переробка інформації, створення нових баз даних;
- культура ділового спілкування;
- здатність до самооцінки власної поведінки та дій;

– знання етичних норм використання інформації та їх застосування [36, с. 40].

Нам імпонує погляд С. Салогуб щодо визначення структури інформаційної культури особистості молодшого школяра, відповідно до якого серед структурних компонентів виділяють такі: мотиваційно-ціннісний, предметно-когнітивний, операційно-технологічний, творчо-особистісний, рефлексивний. Характеристика складових інформаційної культури молодшого школяра за С. Салогуб [73, с. 40-42] подано в таблиці 1.3.

Таблиця 1.3.

Структура інформаційної культури особистості молодшого школяра (за С. Салогуб)

№ п/п	Компоненти інформаційної структури	Характеристика компонентів інформаційної структури
1.	Мотиваційно-ціннісний	Прагнення отримати знання у галузі інформаційних технологій; потреба у використанні ІКТ з метою вирішення різних завдань; дотримання етикету і такту у комп'ютерній комунікації.
2.	Предметно-когнітивний	Знання про інформаційні процеси в інформаційному середовищі, закономірності інформаційних процесів, можливості ІКТ, пошук, обробку, зберігання та передачу інформації.
3.	Операційно-технологічний	Уміння і навички інформаційної діяльності; уміння працювати з комп'ютером та комп'ютерними програмами; вміння шукати, зберігати, обробляти і передавати інформацію, критично її оцінювати.
4.	Творчо-особистісний	Прагнення до творчості, співпраці і співтворчості, уміння самостійно формулювати і розв'язувати інформаційні творчі завдання, творчо використовувати досвід інших.
5.	Рефлексивний	Здатність розуміти та об'єктивно оцінювати свої можливості у сфері здійснення інформаційної діяльності, передбачати можливі наслідки, усвідомлювати відповідальність за ці дії та усвідомлювати внутрішні зміни, що відбуваються під час формування інформаційної культури.

На основі аналізу існуючих підходів до визначення структури інформаційної культури особистості виділимо її основні складові:

- інформаційна грамотність (уміння критично мислити, розуміти інформацію, використовувати її у власному житті);
- мотивація інформатичної підготовки (інтерес до інформаційної діяльності, яка знадобиться учню у житті);

- вміння орієнтуватися в інформаційних потоках (уміння адаптуватися до життя в нових умовах, до нових соціальних структур);
- навички самостійної роботи з різними джерелами інформації (самостійна діяльність із інформацією);
- інноваційний стиль мислення (учні вчать мислити інноваційно, критично, творчо).

За нашим переконанням, інформаційна культура стане фактором успішності за умови, коли вміння здійснювати інформаційну діяльність набуде певної значимості для здобувачів початкової освіти, стане цінністю і сформує ціннісне ставлення до інформації як джерела знань. Формування ціннісних підстав інформаційної культури необхідно починати вже в початковій школі, коли з'являється перший досвід роботи з інформацією.

Отже, аналіз наукової літератури дозволив зробити такі **висновки**:

- 1) інформаційна культура є складовою загальної культури особистості, що передбачає готовність до життя та діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, здатність створювати власні інформаційні продукти та ефективно їх використовувати у життєвих ситуаціях;
- 2) інформаційна культура закладає фундамент успішної життєздатності індивіда, його самовираження та інтелектуального розвитку, реалізації власного потенціалу, а також дозволяє вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії;
- 3) інформаційна культура молодшого школяра є інтегрованою характеристики особистості, що передбачає систему уявлень про інформаційну картину світу, знань та практичних умінь щодо застосування ІКТ і наявності потреби в їхньому використанні, а також самостійності й творчого підходу до здійснення інформаційної діяльності;
- 4) структура інформаційної культури молодшого школяра передбачає наявність мотиваційно-ціннісного, предметно-когнітивного, операційно-технологічного, творчо-особистісного та рефлексивного компонентів, які взаємопов'язані між собою та взаємообумовлені.

1.2. Особливості формування інформаційної культури в молодшому шкільному віці

В інформаційному суспільстві істотно підвищуються вимоги до рівня інформатичної підготовки всіх його учасників. Стратегічним завданням модернізації початкової ланки освіти є її розбудова на засадах компетентнісного та діяльнісного підходів, реалізація важливих положень яких дозволяє забезпечити ефективні умови для різнобічного розвитку і соціалізації здобувачів початкової освіти, зокрема і для формування в них інформаційної культури.

У контексті вимог НУШ одним із актуальних завдань є формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти, озброєння їх сучасними технологіями роботи з інформацією, вміннями створювати і використовувати продукти інформаційної діяльності. Значущість даної проблеми окреслена в Законі України «Про освіту», Концепції «Нова українська школа», Державному стандарті початкової освіти, де зазначається, що формування інформаційної культури є пріоритетним напрямом розвитку цілісної, всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

Особливості формування інформаційної культури в здобувачів початкової освіти у своїх наукових розвідках розкрили Т. Вепрів, О. Кивлюк, А. Коломієць, Г. Лаврентьєва, І. Онищенко, О. Онопченко, Л. Петухова, А. Салогуб, Л. Силюга, О. Співаковський, О. Суховірський та ін. У працях дослідників зазначається, що в умовах НУШ формування інформаційної культури є актуальним, адже без сформованої інформаційної культури неможливо досягти успіху та ефективно діяти в сучасному інформаційному суспільстві.

Молодший шкільний вік є періодом закладання основ багатьох якостей і властивостей, які набувають свого розквіту в подальші вікові періоди. Це повною мірою стосується і формування інформаційної культури. В умовах НУШ зростає потреба у формуванні навичок роботи з інформацією, адже лише

читацькі навички, а також навички письма і лічби, що становлять фундамент початкової освіти, сьогодні не забезпечать формування успішної і всебічно розвиненою особистості. Традиційна формула освітнього процесу «знання – уміння – навички» у контексті вимог НУШ уже не спрацьовує. Для досягнення успіху в соціумі особистості важливо оволодіти умінням критично мислити, добувати і перероблювати інформацію, об'єктивно її оцінювати, зрозуміло викладати свої думки, уміти конструктивно взаємодіяти з іншими. У зв'язку з цим із молодшого шкільного віку необхідно формувати інформаційну культуру.

Іншим аспектом, що вимагає формування інформаційної культури в здобувачів початкової освіти, є орієнтація Концепції НУШ на безперервну освіту. За теорією Р. Райха, сучасний глобалізований світ, нові реалії інформаційного суспільства вимагають як від виробників, так і від працівників «постійного удосконалення й розвитку символічного наповнення продукту й продукції виробництва» [98]. Цього неможливе досягти поза межами безперервної освіти. Парадигма безперервної освіти є фундаментом для ефективного формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти, що, у свою чергу, вимагає формування уміння вчитися, знаходити інформацію, критично її оцінювати і творчо використовувати в різноманітних життєвих ситуаціях.

Погоджуємося із думкою І. Онищенко, що «молодший шкільний вік є сензитивним для формування основ інформаційної культури, тому що саме в цей період відбувається активізація розвитку пізнавальних здібностей, формування змістовних узагальнень і понять, світоглядних переконань» [56, с. 111]. Отже, формування інформаційної культури необхідно розпочинати вже з молодшого шкільного віку, коли закладаються основи навчальної діяльності, формується логічне мислення, з'являється перший досвід роботи з інформаційними даними.

Ю. Руденко вважає, що інформаційна культура особистості формується протягом усього життя людини, причому, як правило, цей процес має

стихийний характер і залежить від важкості завдань, які виникають перед особистістю. На думку дослідниці, слід виокремити наступні аспекти формування інформаційної культури в здобувачів початкової освіти:

- розуміння ролі інформації в житті суспільства;
- знання інформаційних ресурсів і готовність до сприйняття інформації;
- вміння ефективно здійснювати пошук та вибирати інформацію з різних джерел;
- здатність до аналітичної переробки, використання та створення нової інформації [70, с. 10].

О. Онопченко, досліджуючи особливості формування інформаційної культури учнів початкової школи, вважає, що цей процес можна здійснювати шляхом «створення інформаційно-соціального середовища в Інтернеті саме для цієї вікової категорії. Основними компонентами цього середовища є різноманітні бази даних: електронні бібліотеки, бази дидактичних ігор, бази відео- і аудіоматеріалів. Такі бази даних дають можливість реалізувати одне з пріоритетних завдань сучасної освіти: не механічне накопичення знань, а уміння шукати інформацію, орієнтуватися у розмаїтті інформаційних ресурсів, вибирати потрібне, критично оцінювати отримані результати» [58, с. 10].

У процесі формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти засобами інформаційного інтернет-середовища, як зауважує О. Онопченко, необхідно ураховувати певні вимоги до його функціонування, зокрема такі як-от:

- наявність електронних підручників;
- можливість використання графіки, відео, мультиплікації і звуку;
- забезпечення доступу до електронних копій витворів мистецтва та літератури;
- наявність бази дидактичних ігор [58, с. 10].

Зауважимо, формування інформаційної культури молодших школярів необхідно здійснювати не лише у рамках закладу освіти, а й у сімейному середовищі. Тому важливим є залучення батьків до цієї діяльності. Батьки мають створити сприятливе домашнє середовище для формування інформаційної культури своїх дітей. Схематично це можна представити наступним чином (рис. 1.1.).

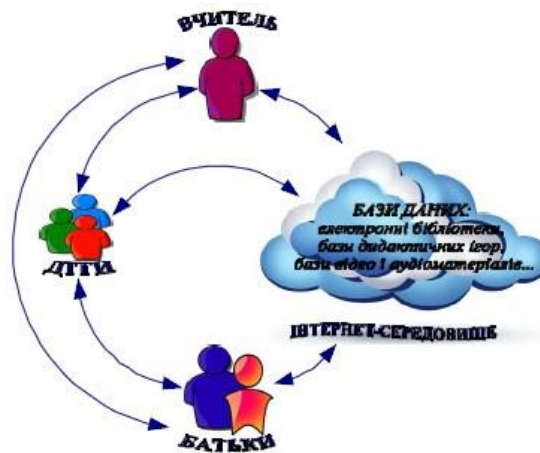

Рис. 1.1. Схематичне зображення процесу формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти (за О. Онопченко)

Ідея навчитися шукати і знаходити необхідну інформацію в різних джерелах (книжка, комп'ютер, навколишнє середовище, спілкування), змінювати форму їх подання для більш зручного усвідомлення, опрацювання та запам'ятовування, є близькою і зрозумілою здобувачам освіти, які можуть стати «співавторами» процесу формування власної інформаційної культури. Систематичне і поетапне навчання роботі з різними джерелами інформації (традиційні, сучасні), навчання швидкого орієнтування в інформаційному потоці, розвиток здатності аналізувати, перекодовувати, створювати, усвідомлювати, поширювати інформацію є не чим іншим, як загальнонавчальними вміннями [80, с. 10].

Процес формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти є складовою освітнього процесу Нової української школи, тому принципи, що лежать в його основі, мають багато спільного із загальнодидактичними

принципами. Однак, як зауважує С. Салогуб, слід виокремити і специфічні, особливі, унікальні принципи, властиві даному процесу, зокрема такі як-от:

- науковість;
- інтегративність;
- комунікативність;
- доступність;
- наочність;
- особиста спрямованість;
- зв'язок теорії з практикою;
- мотиваційна спрямованість [73, с. 65-66].

Для удосконалення проведення уроків з використанням інформаційно-комунікативних технологій необхідні висококваліфіковані, компетентні та вмотивовані вчителі, які володіють інноваційними технологіями, обізнані з особливостями роботи з комп'ютерною технікою, ураховують позитивні і негативні сторони її застосування, ставлять та досягають на своїх уроках із комп'ютерною підтримкою усі поставлені цілі та слідкують за дотриманням вимог до технічного обладнання й комп'ютерних навчальних завдань та програм.

Отже, аналіз наукової літератури дозволив зробити такі **висновки**:

1) особливості інформаційного розвитку здобувачів початкової освіти полягають в необхідності поєднання специфіки процесу формування інформаційної культури з віковими особливостями молодшого шкільного віку, урахування вимог до організації освітнього процесу в початковій школі, забезпечення наступності в загальному розвитку дитини на рівні старшого дошкільника і молодшого школяра;

2) процес формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти повинен бути цілеспрямованим, структурованим, змістовним, а також повинен урахувати набутий досвід молодшого школяра, його індивідуальні здібності і можливості в інформаційній взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

1.3. Технологія BYOD як засіб формування інформаційної культури молодших школярів

В умовах НУШ здійснюється пошук нових підходів до організації освітнього процесу, добираються інноваційні методи і засоби навчання, які якнайкраще відповідають ідеї «навчання протягом життя». У практику шкільного життя поступово входять мобільні технології, які, за нашим переконанням, дозволяють істотно підвищити якість освітнього процесу, реалізувати принципи індивідуалізації та диференціації. На нашу думку, ефективним засобом формування інформаційної культури є технологія BYOD.

Технологія BYOD (Bring your own device) – це технологія, згідно з якою здобувачам освіти надається можливість використовувати особисті мобільні пристрої (телефони, планшети, ноутбуки) для навчальних цілей. У перекладі цей термін означає «принеси з собою свій пристрій». У науково-педагогічній літературі технологія BYOD ще йменується як BYOD-концепція, BYOD-підхід, BYOD-модель.

Технологія BYOD дозволяє здобувачам початкової освіти використовувати власний смартфон, планшет, нетбук, ноутбук, електронну книгу, iPhone, iPad та ін. як інструмент для навчання, додаткове джерело інформації при виконанні різного роду завдань. Слід зауважити, що ці пристрої є персональними, вони не надаються освітньою організацією чи закладом освіти, вони належать здобувачам освіти. Сенс BYOD в освіті полягає в тому, що адміністрація школи і самі педагоги не забороняють, а дозволяють і всіляко мотивують учнів на те, щоб вони приносили в школу свої пристрої.

Уперше термін «Bring your own device» (BYOD) згадується у 2005 році в дослідженні Р. Баллагаса «BYOD: Bring Your Own Device». Із часом технологія BYOD поступово набуває широкого поширення і в 2009 р. стала популярною після її впровадження компанією Intel. Відповідно до даних Intel у 2009-2010 рр. кількість смартфонів, планшетів, ноутбуків, що

використовувалися співробітниками на робочому місці, зросла з 10000 до 30000. Замість того, щоб заборонити використання власних пристроїв на робочому місці, керівний персонал підтримав цю ідею, адже вбачав перспективи економії грошей та підвищення рівня відповідальності працівників. У 2011 р. BYOD зазнала піку популярності, коли компанії Citrix Systems та Unisys висвітлили свій підхід до цієї нової тенденції та розглянули її як спосіб, який дозволяє споживачам поєднуватися з компаніями [94].

Згодом із масовим поширенням смартфонів, планшетів та ноутбуків ця практика поступово перейшла в освітню сферу, де, власне, поступово інтегрувалася в освітній процес. В ефективності технології BYOD переконують дослідження, що були проведені в 2010 році. В експерименті взяли участь 10 шкіл провінції Альберта (Канада). Аналіз результатів дослідження переконує в результативності та ефективності використання технології BYOD, що сприяла підвищенню навчальної успішності здобувачів освіти. Педагогічні працівники зазначили, що учні, які в освітньому процесі використовували персональні мобільні пристрої, були відповідальними, активними, старанними, проявляли інтерес до вивчення навчальних предметів [95].

Технологію BYOD можна використовувати в усіх сферах життя: вдома, на роботі, під час навчання. Особливості технології BYOD описали О. Анічкіна, Т. Балдасаро, Р. Браян, О. Воробець, Р. Горбатюк, Т. Еріксон, М. Зільберман, Л. Ілійчук, В. Копітоф, П. Лінгвінстон, Р. Мілман, О. Слободяник, Ю. Тулашвілі, К. Хегарт, Е. Чедбанд та ін. Аналіз праць учених показав, що застосування технології BYOD є доцільним засобом для вдосконалення освітнього процесу у частині його автоматизації та підвищення інтересу здобувачів освіти до інформаційної діяльності.

Особливості впровадження технології BYOD в освітній процес початкової школи розкрито в працях таких учених, як О. Білер, В. Білоус, Ю. Блудова, О. Васько, Т. Вепрів, І. Онищенко, О. Павлик, В. Садкіна, Л. Силюга, О. Шаповалова, А. Штурба та ін. У наукових розвідках учених

йдеться про роль цієї технології серед інших інноваційних технологій, схарактеризовано її переваги та недоліки, описано особливості використання в освітньому процесі НУШ.

Використання технології BYOD в освітньому процесі початкової школи дає змогу працювати в онлайн-режимі, ознайомлюватися з новим навчальним матеріалом, аналізувати його, швидко давати відповіді на запитання, проходити опитування, створювати різні закладки. Як бачимо, на практиці ця технологія дає можливість поєднувати навчальні переваги гаджетів із іншими інноваційними технологіями та формами роботи для з метою досягнення результативності в процесі формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти.

Р. Горбатюк і Ю. Тулашвілі вважають, що мобільні технології дозволяють створити більш природні умови для учіння та зберігають переваги традиційних підходів до використання мобільних пристроїв в освіті. За переконанням учених, «мобільні телефони, смартфони і планшетні персональні комп'ютери сьогодні є ідеальними технічними засобами навчання, оскільки вони комбінують навчальні стратегії та технології мобільності, які дозволяють здійснювати двосторонній зв'язок» [19, с. 33].

Учні приносять свої пристрої в школу і використовують їх не лише для спілкування, але й для роботи на уроках і підготовки домашніх завдань. Слушною є думка О. Анічкіної, яка зауважує, що мобільний пристрій став повноправним і ефективним засобом навчання, що мотивує і зацікавлює учнів, а також дає змогу використовувати власний смартфон не лише як іграшку, а й як засіб здобуття знань [3, с. 8-9].

Мобільний пристрій – це загальний термін для будь-якого портативного комп'ютера або смартфона. Мобільний пристрій має сенсорний екран, потужний мобільний процесор, функції підключення до Wi-Fi, високошвидкісний доступ до Інтернет з використанням 4G-технології, фотокамеру, мікрофон, операційну систему з можливістю встановлювати різні додатки.

Мобільним пристроям характерні такі ознаки:

- малогабаритність;
- індивідуальність;
- максимальна простота використання;
- забезпечення комунікації та роботи в мережі Інтернет;
- сумісність зі стаціонарними комп'ютерами і ноутбуками;
- тривалий час автономної роботи;
- швидкий запуск і вимикання.

Основним засобом реалізації мобільного навчання на уроках є смартфон.

Погоджуємося із думкою В. Мізюк та М. Дмитрієвої щодо характеристики смартфона. Зокрема, дослідниці зазначають: «Даний цифровий пристрій зібрав у собі всі новинки технічного прогресу: має процесор, сенсорний екран і потужну операційну систему, що дозволяє виконувати майже всі дії, які нам необхідні під час роботи за комп'ютером. За допомогою смартфона можна працювати з Інтернетом, електронною поштою, прослуховувати аудіозаписи, продивлятися відео і фото, відкривати та створювати мультимедійні файли, працювати з безліччю ділових, навчальних та ігрових додатків» [46, с. 87]. Іншими словами, смартфон – це аналог комп'ютера, однак у менших масштабах, адже він є малогабаритним і компактним.

Погоджуємося із думкою О. Воробець і Л. Ілійчук, які слушно зауважують, що внаслідок упровадження мобільних пристроїв в освітній процес відбуваються такі зміни:

- економічна ефективність (зникає потреба придбати персональний комп'ютер та паперові носії інформації);
- висока доступність навчальних матеріалів (це досягається завдяки сучасним бездротовим технологіям);
- свобода переміщення усіх учасників освітнього середовища, вихід освітнього процесу за межі кабінету;
- доступність набуття знань особам з особливими освітніми потребами;

– мультимедійність інформації дає можливість ефективніше засвоїти та запам'ятати матеріал, що підвищує пізнавальний інтерес [18, с. 168].

Аналізуючи праці О. Слободяник [78], виокремимо переваги мобільних пристроїв в освітньому процесі загальноосвітньої школи, зокрема, це такі: мобільність, доступність, компактність, швидкість, швидкість (табл. 1.4.).

Таблиця 1.4.

Переваги мобільних пристроїв (за О. Слободяник)

№ п/п	Перевага	Характеристика переваги мобільного пристрою
1.	Мобільність	Використання в будь-який час та у будь-якому місці
2.	Доступність	Більшість здобувачів освіти вже мають мобільні пристрої; якщо у когось немає, то організовується групові форми роботи
3.	Компактність	Мобільні пристрої менші за об'ємом, вимагають менше місця порівняно з ноутбуками та комп'ютерами
4.	Швидкість	Миттєва комунікація через Bluetooth, Email тощо
5.	Сучасність	Відповідає вимогам нормативних документів

Нам імпонує думка В. Андрієвської і А. Прокопенко щодо функціональних можливостей і переваг технології BYOD. Вони вважають, що BYOD-орієнтоване навчання надає велику кількість можливостей, зокрема: «миттєва фіксація даних; вільний доступ до Е-ресурсів; інструментально-ресурсна підтримка пізнавальної діяльності школяра поза межами шкільного закладу – Science for fun; співпраця з учасниками групи, проекту в реальному часі, незалежно від позиціонування; створення єдиного інформаційно-освітнього цифрового простору для організації якісної роботи групи, зокрема, відкрите онлайн-коментування роботи тощо» [2, с. 146].

Однією з переваг технології BYOD є реалізація такої технології, як QR-кодування, яка широко застосовується в освіті для кодування інформації, покликання на вебсайт, інтерактивну вправу чи онлайн-дошку. QR-кодом вважають квадратну картинку, у якій закодовано певну інформації. Її спеціальний вигляд полегшує читання закодованих даних за допомогою смартфона, оснащеного камерою. Потрібно навести камеру телефону на код і надається можливість отримати доступ до інформації. QR-код може містити

посилання на сторінки з інтерактивними завданнями або онлайн вікторинами, на мультимедійні джерела, що допомагають виконати те чи інше завдання. Приклади таких завдань подано на рис. 1.2., рис. 1.3., рис. 1.4., рис. 1.5.

Прочитай і спиши уривок вірша. Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик.

Ватра, вогнище, багаття!
А вогонь один? Та ні!
Різні назви, різні плаття,
різні лики вогняні.

Дмитро Павличко

Рис. 1.2. Завдання із використанням QR-коду

Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик. Як ти гадаєш, чим можуть пишатися українці?

Рис. 1.3. Завдання із використанням QR-коду

Зіскануй QR-код і переглянь відео.
Коли ти відчував / відчувала гармонію?

Рис. 1.4. Завдання із використанням QR-коду

Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик.
За матеріалом відеоролика та життєвого досвіду розкажи про свій рідний край.

Рис. 1.5. Завдання із використанням QR-коду

На думку Ю. Білявської [9], QR-код «QR-Quick Response – Швидкий Відгук» є двомірним штрих-кодом, за допомогою якого можна отримати інформацію для її оперативного розпізнавання за допомогою камери мобільного пристрою. QR-код дозволяє закодувати будь-яку інформацію, зокрема: речення, контекст, номери телефонів, посилання на вебсайт. QR-код являє собою квадратне чорно-біле зображення, яке можна «прочитати» за допомогою мобільного телефону або ноутбуку з відеокамерою, які мають програми для читання QR-кодів.

Поряд із перевагами використання технології BYOD в освітньому процесі початкової школи існують і певні ризики. Про них необхідно знати кожному вчителю початкових класів. На думку Ю. Блудової, такими ризиками є:

1. Забезпечення безпеки. Пристрій, яким користується здобувач освіти та педагог, повинен мати антивірусні програми. Мобільні пристрої повинні мати інформаційний (пароль) і фізичний (перебувати у власника) захист.

2. Забезпечення сумісності. Гаджети, що забезпечені різними операційними системами, повинні мати низку спільних функцій, загальних додатків і розширень.

3. Перед педагогом виникають труднощі під час планування уроків, якщо він не володіє технічними характеристиками мобільних пристроїв школярів. Не всі мобільні пристрої учнів підтримують роботу певних сервісів чи додаткових налаштувань.

4. Від зовнішніх факторів і умов (якість роботи провайдера, що надає доступ до Інтернету) залежить результативність уроку.

5. Виконуючи учбові завдання за допомогою технології BYOD, слід звернути увагу на те, що учні можуть копіювати інформацію з інтернету, що призведе до порушення авторських прав [10, с. 94].

Узагальнимо основні проблеми, які можуть виникнути під час використання технології BYOD, а також розглянемо шляхи їх вирішення (табл. 1.5.).

Щоб уникнути зазначених проблем учитель має ретельно продумати всі аспекти використання мобільних пристроїв, спланувати різні види роботи, поєднуючи традиційні форми з інноваційними, організувати діяльність таким чином, щоб мобільний пристрій став інструментом, що допомагає знайти необхідну додаткову інформацію, викликає потребу в інформаційній діяльності, формує інтерес до вивчення шкільних предметів.

Разом з розповсюдженням гаджетів зростає і популярність різноманітних мобільних додатків. Мобільні додатки – це автономні програмні продукти, які розроблені спеціально для мобільних пристроїв з метою вирішення певного завдання чи проблеми. Мобільні додатки розробляється під певну платформу (iOS, WindowsPhone, Android) і встановлюється на пристрій.

Ю. Білявська зауважує, що при розробці уроків із використанням мобільних додатків необхідно звернути увагу на такі моменти:

1. Операційна система гаджету (iOS, Android, Windows). Один додаток може бути доступний лише на одній операційній системі.
2. Об'єм мобільного застосування в мегабайтах. Рекомендовано використовувати програми із мінімальним об'ємом інформації.
3. Доступність. Надається широкий вибір безкоштовних додатків, однак можливості їх використання можуть бути обмежені.
4. Рейтинг. Додатки мають рейтинги та короткі відгуки. Педагогу необхідно ознайомитися з думкою споживача і зробити власну оцінку щодо користування додатком
5. Інтерфейс. Завдання, подані в додатку, повинні бути зрозумілими і не перевантаженими зайвими символами і інформацією [9, с. 13-14].

Отже, перспективність технології BYOD полягає в тому, що здобувачі початкової освіти не прив'язані до конкретного місця і часу, навчальні матеріали вивчаються у зручному місці та у потрібний час. Упровадження BYOD-підходу дозволить розв'язати проблему матеріально-технічного

забезпечення, зокрема для проведення занять не потрібен комп'ютерний клас з комп'ютерами чи ноутбуками. А також, як зауважує А. Бабич, використання технології BYOD дозволяє учням отримати доступ до навчальних матеріалів, а вчителям керувати освітнім процесом та відслідковувати його ефективність [5, с. 1].

Виконання завдань за допомогою мобільних пристроїв дозволяє забезпечити індивідуальну освітню траєкторію кожного учня, забезпечити умови, за яких кожен здобувач може отримати індивідуальні завдання, які враховуватимуть його можливості, уміння, навички, досвід, здібності та інтереси під час використання мобільного пристрою (виконання вправ, читання текстів, перегляд контенту навчально-виховного спрямування тощо). Часто учитель зустрічається із такою проблемою, що не всі здобувачі освіти мають смартфон чи планшет. У цьому випадку слід спланувати командні варіанти роботи, щоб кожен здобувач освіти міг щось зробити на мобільному пристрої.

Як бачимо, аналіз досліджень показав, що впровадження технології BYOD створює сприятливі умови для формування в здобувачів початкової освіти інформаційної культури. Мобільна форма навчання відповідає сучасній компетентнісно-орієнтованій концепції освіти, в якій акцентується навчання вмінню самостійно знаходити необхідну інформацію, критично аналізувати її, набувати міцних знань та застосовувати їх на практиці, що в свою чергу робить процес навчання гнучким, доступним і персоналізованим.

Отже, аналіз наукової літератури дозволив зробити такі **висновки**:

1) ефективним засобом формування інформаційної культури молодших школярів є технологія BYOD, яка мотивує на створення нових інформаційних продуктів, формує навички інформаційної діяльності;

2) технологія BYOD дозволяє здобувачам початкової освіти використовувати власний смартфон, планшет, нетбук, ноутбук, електронну книгу, iPhone, iPad та ін. як інструмент для навчання, що мотивує і зацікавлює учнів, підвищує їхню навчальну успішність;

3) технологія BYOD дозволяє реалізовувати принципи індивідуалізації та диференціації навчання, сприяє формуванню здатності розуміти та об'єктивно оцінювати свої можливості щодо здійснення інформаційної діяльності;

4) використання BYOD-технології оптимізує освітній процес початкової школи, уможлиблює миттєвий доступ до інформаційних ресурсів, істотно підвищує якість засвоєння учнями навчального матеріалу.

1.4. Педагогічні умови формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD

У Концепції «Нова українська школа» [50] акцентується увага на забезпеченні ефективних умов для творчості учнів, реалізації їх індивідуальних можливостей і здібностей. Унаслідок цього стає очевидною необхідність визначення педагогічних умов, що сприятимуть ефективному формуванню інформаційної культури молодших школярів, набуттю учнями умінь самостійного пошуку та опрацювання інформації, уміннями моделювати власну інформаційну поведінку.

Педагогічні умови – це спеціально розроблені загальні фактори впливу на зовнішні та внутрішні обставини освітнього процесу та особистісні характеристики його учасників [13, с. 299].

Під педагогічними умовами використання технології BYOD в освітньому процесі початкової школи як ефективного засобу формування інформаційної культури розуміємо спеціально розроблені загальні фактори впливу на зовнішні та внутрішні обставини навчання та виховання здобувачів початкової освіти з використанням мобільних пристроїв.

На нашу думку, формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов:

1) урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку;

- 2) забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів;
- 3) формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності;
- 4) системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах.

Схарактеризуємо кожен з цих умов.

Перша умова – урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку.

Однією із важливих умов, від якої залежить ефективність формування інформаційної культури молодших школярів, є врахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку. Психолого-педагогічні засади мають значення для удосконалення освітнього процесу, отже для організації ефективного формування інформаційної культури в учнів необхідно знати особливості загальних тенденцій розвитку молодшого шкільного віку та враховувати їх у цьому процесі.

Період навчання в початковій школі є найбільш значущим для початку формування інформаційної культури здобувача початкової освіти. Це пояснюється тим, що саме початкова школа може ефективно та результативно вирішувати проблеми формування інформаційної культури учнів, ураховуючи їх вікові та психологічні особливості, а також досвід, здібності, можливості. Зауважимо, що в контексті вимог НУШ важливим є не стільки володіння певним обсягом інформації, скільки вмінням самостійно набувати нових знань, використовуючи всю різноманітність інформаційних ресурсів. Саме на цих важливих аспектах акцентує увагу Нова українська початкова школа.

Інформаційна культура як інтегративна якість особистості визріває поступово, у процесі провідної діяльності. Провідною діяльністю у молодшому шкільному віці є навчальна діяльність, у процесі якої в учнів формується логічне мислення, розвивається рефлексія, аналіз, уявне планування. У цьому віці закладаються основи усвідомленої пізнавальної

діяльності: розвиваються довільність, внутрішній план дій, аналіз, рефлексія, відбувається перехід від наочно-дієвого до наочно-образного мислення, що дає можливість узагальнення, абстрагування.

При доборі форм, методів, технологій і засобів навчання необхідно враховувати вікові та індивідуальні особливості учнів початкових класів, адже це дозволяє індивідуалізувати й диференціювати процес навчання, реалізуючи діалогічну комунікацію, надаючи змогу самостійного вибору режиму навчальної діяльності. У кожному класі є здобувачі освіти з різним рівнем розвитку.

Індивідуальна робота учня з мобільним пристроєм створює комфортні умови виконання завдань, зокрема кожен учень працює в оптимальному для нього темпі, відповідно до своїх здібностей і можливостей. Під час роботи на мобільному пристрої кожен здобувач початкової освіти може обдумувати свою відповідь стільки часу, скільки йому необхідно. Таким чином, мобільні технології дозволяють якісно змінити контроль за діяльністю учнів, забезпечуючи при цьому гнучкість управління освітнім процесом.

Отже, результативність формування інформаційної культури молодших школярів залежить від врахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку. Учителі початкової школи мають враховувати психологічні особливості цього віку, набутий учнями життєвий досвід, їх здібності і можливості, щоб ефективно підготувати до життя в інформаційному суспільстві.

Друга умова – забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів.

Формування інформаційної культури здобувача початкової освіти є необхідною умовою для його успішної адаптації до життя в інформаційному суспільстві, для навчання на наступних рівнях освіти, оскільки потрібно працювати з великим обсягом інформації. Отже, забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів є важливим умовою цілісного інформаційного розвитку особистості.

Щодо поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів слушно, на наш погляд, висловлюється Ю. Руденко, яка зазначає: «Інформаційна культура як інтегративна якість особистості визріває поступово, по мірі формування єдності світогляду, переконань, цілеспрямованості та волі, навичок і звичок поведінки, ініціативи та самостійності, у процесі всіх провідних видів діяльності, відносин і спілкування. Вона утворюється як елемент свідомості і спосіб практичної звичної дії в міру накопичення досвіду і досягнень» [70, с. 10].

Формування інформаційної культури – це динамічний процес, що відбувається під впливом різноманітних чинників, серед яких важливе місце посідають шкільні підручники, тому що автори шкільних підручників надають можливість здобувачам початкової освіти працювати з таблицями, схемами, текстами, словниковими статтями різних словників (тлумачні, етимологічні, орфоепічні та ін.); складати алгоритми роботи, наприклад, з орфографічним правилом, з текстовим завданням тощо.

Ефективність формування інформаційної культури молодших школярів залежить від включення молодших школярів в інформаційну діяльність. Погоджуємося із думкою О. Онопченко, яка, досліджуючи особливості формування інформаційної культури учнів початкової школи в умовах інформаційного інтернет-середовища, вважає, що процес «формування інформаційної культури в учнів початкової школи необхідно розпочинати з формування наступних умінь:

- виділяти, осмислювати, формулювати інформаційний запит;
- вірно вибирати джерело інформації відповідно до отриманого завдання;
- оцінювати адекватність джерела інформації отриманому завданню;
- раціонально вести пошук і ефективно працювати з будь-якими доступними джерелами інформації;
- виділяти головне та відсікати другорядне при обробці інформації;

– структурувати і змінювати об'єм інформації відповідно до учбового завдання» [58, с. 9].

Збагачення уроків мобільними технологіями, мультимедійними елементами і залучення ігрових дій дозволяє не лише формувати вміння, пов'язані з пошуком і виділенням, переробкою і перетворенням, зіставленням інформації, а й робить заняття наочним, цікавим, динамічним. Виконання завдань із використанням технології BYOD сприяє формуванню нешаблонного творчого мислення.

Важливим джерелом інформації, без якого сучасному школяреві не обійтися, є використання на уроках різних інтернет-ресурсів. Це сприяє задоволенню інформаційних потреб школяра, дозволяє оптимізувати навчальну діяльність, сприяє розвитку інформаційної культури учнів, виховує інтерес до предмету, що, в свою чергу, сприяє підвищенню якості знань учнів.

Отже, поетапне формування інформаційної культури молодших школярів призведе до розвитку в здобувачів початкової освіти особистісної потреби в набутті умінь самостійно здійснювати пошук інформації, переробляти і створювати якісно нову інформацію, моделювати власну інформаційну поведінку та ефективно взаємодіяти в інформаційному середовищі.

Третя умова – **формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності.**

Позитивна мотивація до інформаційної діяльності, особистісна потреба в створенні власних інформаційних продуктів, інтерес до пізнання виступає своєрідним епіцентром інформаційного розвитку учня, його пізнавальної самостійності, формування вмінь самостійно набувати нових знань, використовуючи всю різноманітність інформаційних ресурсів.

Формування мотивації до інформаційної діяльності є однією з головних проблем НУШ. Мотивація дає відповіді на запитання «чому?», «навіщо?», «заради чого?». Ми розглядаємо мотивацію до інформаційної діяльності як

сукупність спонукань, що викликають активність особистості та визначають її спрямованість в інформаційній діяльності.

Успішне формування мотивації до інформаційної діяльності вимагає від вчителя початкових класів нових підходів до організації освітнього процесу, упровадження різноманітних інноваційних технологій. Відсутність можливості повсякденного представлення здобувачам початкової освіти нової, цікавої інформації призводить до шаблонного викладання, що, у свою чергу, сприяє втраті в учнів інтересу до інформаційної діяльності.

Серед причин втрати учнями інтересу до навчання можна назвати одноманітність уроків. Творчий підхід педагога до проведення уроку, використання різноманітних прийомів, методів та засобів навчання зможуть забезпечити його ефективність. Для цього потрібно цікаво викладати матеріал, вміло організовувати самостійну роботу, показувати практичну значимість знань, використовувати елементи зацікавленості, викликати емоції, переживання подій тощо. Цьому сприяє аналіз життєвих ситуацій, перегляд мультфільмів та відеофільмів з наступним обговоренням, проблемні запитання, пошук виходу з проблемної ситуації тощо.

Інтерес до інформаційної діяльності в здобувачів початкової освіти поєднується з почуттям задоволення від успішно виконаного завдання, із прагненням бути освіченими й корисними для суспільства. Працюючи за допомогою мобільних пристроїв, учні отримують змогу довести розв'язання будь-якого навчального завдання до кінця, оскільки їм надається необхідна допомога, а якщо використовуються найбільш ефективні навчальні системи, то і пояснюється рішення. У процесі виконання різних завдань в учнів виникають і розвиваються різноманітні інтелектуальні почуття, які, узагальнюючись, стають мотивами інформаційної діяльності.

Отже, мобільні технології впливають на мотивацію до інформаційної діяльності, розкриваючи практичну значимість досліджуваного матеріалу, Завдяки мобільним технологіям відбувається поєднання теорії з практикою, тексту з наочністю, мовного та музичного супроводу та відеозображення.

Мобільні пристрої надають здобувачам початкової освіти можливість проявити творчість, оригінальність та ініціативність. Все це сприяє формуванню позитивного ставлення до інформаційної діяльності.

Четверта умова – системне та цілеспрямоване використання технології BYOD на уроках в початкових класах.

BYOD – це технологія, яка передбачає активне використання на заняттях смартфонів, ноутбуків, планшетів, макбуків тощо. Але це не пристрої, надані закладом освіти, а різноманітні телефони і комп'ютери, які вже є в учнів. Учні мають змогу приносити свої девайси до закладів освіти та використовувати їх з навчальною метою, мати вільний доступ до інформації, навчатися онлайн, активно включатися в освітній процес, працювати колективно та індивідуально, швидко давати відповіді, проходити тести, ознайомлюватися з навчальним матеріалом.

Реалізація цієї педагогічної умови вимагає, насамперед, повноцінного ресурсного забезпечення, зокрема наявності мобільних пристроїв у кожного з учасників освітнього процесу і вільний доступ до мережі Інтернет. Так, не у всіх учнів є мобільні пристрої та не всі батьки згодні з використанням такої технології. У такому випадку вчителю слід продумати різні варіанти групової роботи та командного виконання завдань, щоб кожен здобувач освіти міг унести свій вклад в створення інформаційного продукту.

Однією з переваг технології BYOD порівняно з іншими технологіями і засобами навчання є те, що більшість завдань передбачають самостійне сприймання та активне засвоєння учнями навчального матеріалу. Уже сама побудова, дидактичне спрямування та розв'язання навчальної проблеми передбачає активну розумову діяльність здобувачів освіти. Вони можуть обирати оптимальний темп роботи відповідно до індивідуальних можливостей та здібностей.

Використовуючи технологію BYOD під час навчання молодших школярів, учителям початкових класів необхідно дотримуватися таких вимог:

- урахування індивідуальних особливостей учнів;

- надання права вибору учневі щодо використання пристрою;
- використання різних мобільних додатків під час навчання;
- використання різних форм роботи: індивідуальної, групової, колективної;
- регулювання міри вчительської допомоги у процесі роботи.

Слід зауважити, що використання мобільних технологій відповідає особистісно-орієнтованому підходу до навчання. Зокрема, якщо застосування традиційних методів навчання дозволяє лише частково диференціювати темп викладу та засвоєння нової інформації для учнів початкових класів з різними навчальними можливостями, то використання мобільних пристроїв помітно розширює межі швидкості викладу та засвоєння навчального матеріалу.

Добираючи до уроку матеріал та завдання, учитель повинен урахувати те, що вони мають бути цікавими і викликати позитивні емоції в учнів, активізувати їх пізнавальну та розумову діяльність, викликати бажання створювати власні інформаційні продукти, проявляти творчість. Визначаючи завдання для роботи, учитель повинен урахувати і обсяг завдань, їх доступність, зрозумілість, рівень складності.

У процесі роботи з використанням технології BYOD підвищується обсяг виконуваної роботи на уроці; розширюється можливість самостійної діяльності; забезпечується доступ до інформаційних ресурсів; відбувається побудова індивідуальних освітніх траєкторій. Використання на уроках технології BYOD робить процес навчання цікавим та створює в здобувачів початкової освіти бадьорий настрій.

Отже, нами з'ясовано, що формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів; формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності; системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах. Створення цих умов

сприятиме формуванню інформаційної культури, набуттю учнями умінь самостійного пошуку та опрацювання інформації, уміннями моделювати власну інформаційну поведінку.

Висновки до розділу 1

1. Вивчення наукової літератури дозволяє розуміти інформаційну культуру як складову загальної культури особистості, що передбачає готовність до життя та діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, здатність створювати власні інформаційні продукти та ефективно їх використовувати у життєвих ситуаціях. Інформаційна культура закладає фундамент успішної життєздатності індивіда, його самовираження та інтелектуального розвитку, реалізації власного потенціалу, а також дозволяє вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії.

2. У нашому дослідженні інформаційна культура молодшого школяра розглядається як інтегрована характеристика особистості, що передбачає систему уявлень про інформаційну картину світу, знань та практичних умінь щодо застосування ІКТ і наявності потреби в їхньому використанні, а також самостійності й творчого підходу до здійснення інформаційної діяльності. Структура інформаційної культури молодших школярів представлена такими компонентами, як мотиваційно-ціннісний, предметно-когнітивний, операційно-технологічний, творчо-особистісний, рефлексивний, які взаємопов'язані між собою та взаємообумовлені.

3. З'ясовано, що особливості інформаційного розвитку здобувачів початкової освіти полягають в необхідності поєднання специфіки процесу формування інформаційної культури з віковими особливостями молодшого шкільного віку, урахування вимог до організації освітнього процесу в початковій школі. Процес формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти повинен бути цілеспрямованим, структурованим,

змістовним, а також повинен урахувати набутий досвід молодшого школяра, його індивідуальні здібності і можливості в інформаційній взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

4. Визначено, що ефективним засобом формування інформаційної культури молодших школярів технологія є BYOD, адже вона вчить орієнтуватися в інформаційному потоці, мотивує на створення нових інформаційних продуктів, формує навички інформаційної діяльності. Технологія BYOD дозволяє здобувачам початкової освіти використовувати власний смартфон, планшет, нетбук, ноутбук, електронну книгу, iPhone, iPad та ін. як інструмент для навчання, що мотивує і зацікавлює учнів, підвищує їхню навчальну успішність.

5. Встановлено, що технологія BYOD дозволяє реалізовувати принципи індивідуалізації та диференціації навчання, сприяє формуванню здатності розуміти та об'єктивно оцінювати свої можливості щодо здійснення інформаційної діяльності. Використання BYOD-технології оптимізує освітній процес початкової школи, уможлиблює миттєвий доступ до інформаційних ресурсів, істотно підвищує якість засвоєння учнями навчального матеріалу.

6. З'ясовано, що формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів; формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності; системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах. Створення цих умов сприятиме формуванню інформаційної культури, набуттю учнями умінь самостійного пошуку та опрацювання інформації, оволодіння елементами комп'ютерної грамотності, уміннями моделювати власну інформаційну поведінку.

РОЗДІЛ 2

ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПРОГРАМА ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КУЛЬТУРИ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБОМ ТЕХНОЛОГІЇ ВУОД

2.1. Стан досліджуваної проблеми у практиці шкільного навчання

У контексті вимог НУШ одним із актуальних завдань є формування в здобувачів початкової освіти інформаційної культури. Учителі початкових класів України мають різні погляди щодо вирішення цього завдання. Проводячи свої уроки, презентуючи власні розробки та рекомендації на методичних об'єднаннях вчителів початкової школи, вони діляться з іншими своїм професійним досвідом щодо формування в молодших школярів інформаційної культури.

З метою з'ясування стану досліджуваної проблеми в практиці шкільного навчання нами було проаналізовано державні документи, типові освітні програми, підручники для 3-го класу. Також ми провели анкетування вчителів початкових класів Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради та Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області щодо формування в здобувачів початкової освіти інформаційної культури й проаналізували досвід роботи вчителів початкових класів щодо використання технології ВУОД як засобу формування інформаційної культури учнів.

Аналіз державних документів (Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової освіти, Концепція «Нова українська школа» та ін.) показав, що одним із важливих завдань сучасної початкової освіти є формування успішної, компетентної, творчої, активної, мислячої особистості. В означених документах підкреслюється, що інформаційний розвиток є необхідною умовою життєдіяльності молодшого школяра та пріоритетним напрямом формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості.

У Державному стандарті початкової освіти [22] акцентується увага на необхідності привести шкільне навчання у відповідність до потреб сучасного інформаційного суспільства, яке характеризується швидкоплинністю у розвитку, широким упровадженням мобільних технологій, різноманітним існуючим у ньому зв'язків. У цьому документі підкреслюється, що кожен здобувач початкової освіти повинен навчитися знаходити інформацію, розмірковувати над нею, розуміти, для чого він вчиться.

Мобільні технології є невід'ємною складовою сучасного життя. Особлива їх роль у спілкуванні в часи пандемії та війни. Вони є незамінними в освітньому процесі початкової школи і мають великий вплив на формування інформаційної культури молодших школярів. У Державному стандарті початкової освіти серед загальних і обов'язкових результатів навчання здобувачів освіти окреслено такі, що передбачають створювати медіапродукти [22]. Зокрема, у 3-4 класі – «створювати прості медіатексти, використовувати різні форми їх презентації», «створювати короткі дописи для захищених ресурсів, зокрема веб-сайта закладу загальної середньої освіти» [22].

Аналіз типової освітньої програми, розробленої під керівництвом Р. Шияна, показав, що мовно-літературна освітня галузь включає шість змістових ліній: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовлення», «Театралізуємо», але не кожна з них передбачає формування інформаційної культури здобувача початкової освіти [82]. Це ж стосується і типової освітньої програми, розробленої під керівництвом О. Савченко, у якій представлено чотири змістові лінії: «Взаємодіємо усно», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища» [81].

Серед цих змістовних ліній чільне місце посідає «Досліджуємо медіа», яка спрямована на ознайомлення учнів із основами медіаграмотності та формування в них інформаційної культури.

У типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом Р. Шияна, змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає ознайомлення школярів з

основами медіаграмотності. Діти формують уявлення про межу між реальним світом і світом мас-медіа. Вони вчаться інтерпретувати, аналізувати, оцінювати медіатексти (фільм, мультфільм, реклама, фотографія тощо) та створювати прості медіапродукти. Змістова лінія «Досліджуємо медіа» пропонує інструмент для активного критичного освоєння комунікативного медіасередовища [82]. Серед очікуваних результатів навчання (3-4 класи) зазначено, зокрема, такі: «створює прості аудіальні медіапродукти (презентує роботу групи, робить оголошення зі сцени, повідомляє новини через гучномовець тощо) самостійно та в групі; створює прості візуальні медіапродукти (фото, листівка, комікс, книжечка, стіннівка, колаж тощо) самостійно та в групі, враховує мету й аудиторію; вимовляє з правильною інтонацією різні за метою висловлювання речення; використовує у власному мовленні засоби художньої виразності у творах різних жанрів створює прості аудіовізуальні медіатексти (відеозапис виступу, вистави, екскурсії, інтерв'ю) з допомогою вчителя / вчительки, враховує мету й аудиторію; використовує різні форми презентації простих медіатекстів» [82].

У типовій освітній програмі, розробленій під керівництвом О. Савченко, змістова лінія «Досліджуємо медіа» спрямована на формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіатекстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіапродукти [81]. Серед очікуваних результатів навчання зазначено, зокрема, такі: для 3 класу – «створює прості медіапродукти (листівка, запрошення, sms-повідомлення, фотоколаж, книжечка тощо); пояснює, кому і для чого призначені створені ним медіапродукти», 4 класу – «створює прості медіапродукти, враховує мету й аудиторії: обговорює (в парі чи групі) враження від створеного медіапродукту [81].

Отже, аналіз типових освітніх програм, розроблених під керівництвом Р. Шияна та О. Савченко, показав, що належне місце слід відводити формуванню інформаційної культури молодших школярів. До завдань мовно-літературної освітньої галузі належать, зокрема і ті, що спрямовані на

формування в учнів умінь знаходити інформацію, аналізувати її, інтерпретувати, критично оцінювати та використовувати для збагачення власного досвіду.

Аналізуючи підручники з української мови та читання для 3 класу, авторами яких є І. Большакова, М. Пристінська [11], М. Вашуленко, Н. Васильківська, С. Дубовик [15], О. Вашуленко [16], М. Захарійчук [27], Н. Кравцова, О. Придатюк, В. Романова [39] та ін., ми пересвідчилися в недостатній кількості завдань, заснованих на використанні мобільних технологій. Такі завдання в підручниках подаються, однак їх замало, а також відсутня система таких завдань. Отже, результати аналізу дають нам підстави зробити висновок, що впровадження BYOD-технології у підручниках у повній мірі не реалізується. Конкретних вказівок на використання мобільних пристроїв у підручниках немає, хоча є можливості для їх використання як засобу формування інформаційної культури молодших школярів.

У підручнику «Українська мова та читання», авторами якого є І. Большакова, М. Пристінська [11], подано невелику кількість завдань, що спрямовані на формування інформаційної культури учнів, зокрема, наявні завдання на пошук інформації в інтернеті: «відшукай вірш, прислів'я про українську мову в інтернеті» (рис. 2.1.), «знайди в інтернеті тлумачення слів, які прийшли до нас з інших мов» (рис. 2.2.) та ін. Також є завдання, спрямовані на визначення ситуацій мовлення: розмова телефоном, повідомлення у вайбері, спілкування у відеочаті та ін. (рис. 2.3.).

 3 **Попрацюйте в парі.** Відшукайте вірші, прислів'я про українську мову в інтернеті та інших джерелах. Запишіть два прислів'я.

Письмо для себе. Вибери тему і запиши свою думку.

 <p>1. Я вчу українську мову, тому що...</p>	<p>2. На уроках я хочу дізнатися про...</p>	<p>3. Я люблю читати українською, тому що...</p>
---	---	--

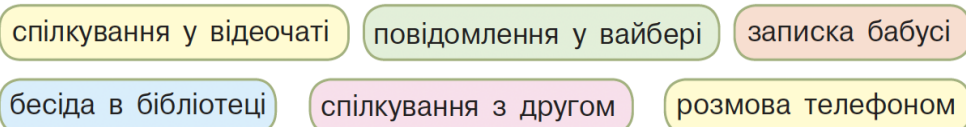
Рис. 2.1. Завдання, подане в підручнику І. Большакової, М. Пристінської [11]

- 1 Прочитай слова, які «прийшли» до нас з інших мов. Запиши спочатку ті, які для тебе є вже звичними. Потім ті, значення яких тобі потрібно уточнити. Знайди тлумачення цих слів в інтернеті.

Рис. 2.2. Завдання, подане в підручнику І. Большакової, М. Пристінської [11]

- 1 Назви ситуації усного мовлення. Поясни свій вибір.

- У яких ситуаціях ти можеш спілкуватися і усно, і письмово? Чому?

Рис. 2.3. Завдання, подане в підручнику І. Большакової, М. Пристінської [11]

Аналізуючи підручник «Українська мова та читання» М. Вашуленка, Н. Васильківської та С. Дубовик [15], ми також спостерігали невелику кількість завдань, спрямованих на формування інформаційної культури учнів, зокрема завдання на пошук інформації в інтернеті (рис. 2.4.), завдання, що базуються на скануванні QR-кодів та аналізі змісту відеороликів (рис. 2.5.), завдання на використання різних медіа (рис. 2.6.).

- 14 З допомогою дорослих знайди в Інтернеті і перепиши твір-есе «Буду я природі другом» або склади і запиши свій текст на цю тему.

Рис. 2.4. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, Н. Васильківської, С. Дубовик [15]

Перегляньте мультфільм про трембіту із серії «Це наше і це твоє!».

3 Досліди це медіа, давши відповіді на запитання.

Для чого створено цей мультфільм?
 Чим він привертає твою увагу?
 Чи подобається? Чим саме?
 Чи буде корисним для тебе?
 Чи можна довіряти цьому медіапродукту? Чому?

- У вільний час переглянь із друзями, побратими або рідними інші серії цих пізнавальних мультфільмів про найкраще, що є в рідному краї.

Рис. 2.5. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, Н. Васильківської, С. Дубовик [15]

- Якими різновидами медіа ви користуєтеся найчастіше? Чому? А якими не користуєтеся чи користуєтеся рідко? Поясніть чому.

Рис. 2.6. Завдання, подане в підручнику М. Вашуленка, Н. Васильківської, С. Дубовик [15]

Аналіз підручника «Українська мова та читання», авторами якого Н. Кравцова, О. Придатюк, В. Романова [39], показав, що в ньому наявна велика кількість завдань, що базуються на скануванні QR-кодів та аналізі змісту відеороликів. Приклади завдань подано на рис. 2.7., рис. 2.8., рис. 2.9., рис. 2.10., рис. 2.11., рис. 2.12.

274. Зіскануйте QR-код та перегляньте відео. Позмагайтеся, хто «упізнає» та запише якомога більше дієслів з переносним значенням.

Зразок. Зима (що робить?) дивиться, мріє, думає, сипле, засипає, сніжить.

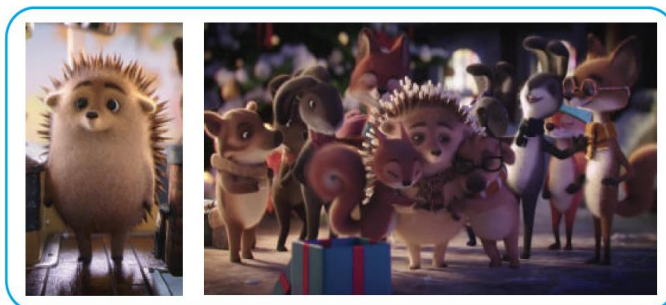
Рис. 2.7. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

- 39.** 1. Прочитай і спиши текст. Що було для тебе новим? Що ти хочеш ще дізнатися про тувельку? Зіскануй QR-код, щоб побачити справжню інфузорію-туфельку.

Рис. 2.8. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

- 169.** 1. Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик.
2. Дай відповіді на запитання.

1. Де відбуваються події?
2. Чи вперше прийшов в учнівський колектив їжачок?
3. Що заважало їжачкові гратися з однолітками?
4. Чому діти вручили їжачкові незвичний подарунок?

Рис. 2.9. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

2. Зіскануй QR-код та подивись відеоролик, щоб запам'ятати правило.

Рис. 2.10. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

- 102.** Зіскануй QR-код та переглянь відеоролик «Уроки обережності. Електрика». Поміркуй, з якою метою було створено це відео.

Рис. 2.11. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

221. 1. Склади з перших букв прикметників із попередньої вправи слово. Пригадай, що ти знаєш про Софіївку.
2. Зіскануй QR-код та переглянь відео.
3. Прочитай текст. Порівняй побачене з написаним.

Старанно виводить дивовижний візерунок зима у своїй пухнастій книзі. Разом із нею ми помандруємо до дивовижної перлини України — Софіївського парку, розташованого в місті Умані. Ось центральна алея. Ніжний, солодкий сон у віковичних дерев. Нижній став скований товстим льодом. Білосніжні лебеді виглядають зі свого дерев'яного будиночка. Аж до тепла спатиме велетенський фонтан «Змія». Холодний вітер гойдає широку крону тюльпанового дерева.

Рис. 2.12. Завдання, подане в підручнику Н. Кравцової, О. Придатюк, В. Романової [39]

У підручнику «Українська мова та читання», автором якого є О. Вашуленко [16], також подано завдання із використанням QR-кодів. За допомогою QR-кодів відбувається робота з мовним і літературним матеріалом. Наприклад: перегляньте відео «Як твориться книга» та дайте відповіді на запитання (рис. 2.13.); послухай казку Анатолія Григорука «Чого в Діда Мороза борода з вовни» та дайте відповіді на запитання (рис. 2.14) та ін.

 Медіа — засоби, які зберігають і поширюють різну інформацію.

Найдавніший представник медіа — книжка

  Перегляньте відео «Як твориться книга».

- З кого починається книжка?
- Прочитайте імена та прізвища авторів своїх зошитів і підручників.
- Прочитайте, хто зробив малюнки для ваших підручників.

Рис. 2.13. Завдання, подане в підручнику О. Вашуленка [16]

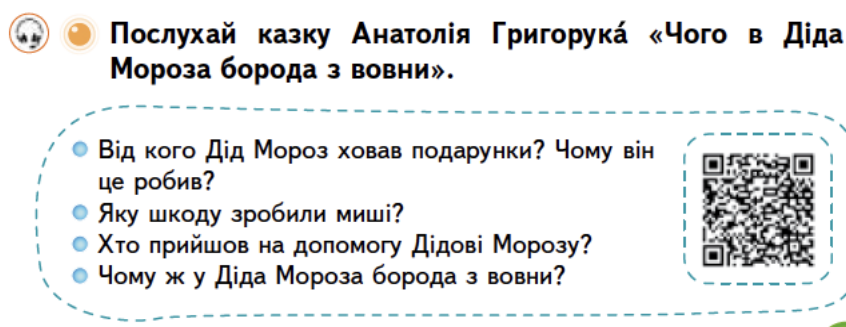

Рис. 2.14. Завдання, подане в підручнику О. Вашуленка [16]

Аналіз підручника «Українська мова та читання» М. Захарійчук [27] показав, що в ньому наявні завдання на пошук інформації в інтернеті, наприклад, «знайди в інтернеті додаткові відомості про пам'ятники «доброти» і розкажи своїм однокласникам чи однокласницям» (рис. 2.15.), «знайди в інтернеті фільми чи мультфільми про підводний світ, порекомендуй їх своїм однокласникам чи однокласницям» (рис. 2.16.), та завдання, що спрямовані на з'ясування ролі та функціонального призначення мобільних пристроїв (рис. 2.17.).

- Якщо ти зможеш, то знайди в інтернеті додаткові відомості про пам'ятники «доброти» і розкажи своїм однокласникам та однокласницям.

Рис. 2.15. Завдання, подане в підручнику М. Захарійчук [27]

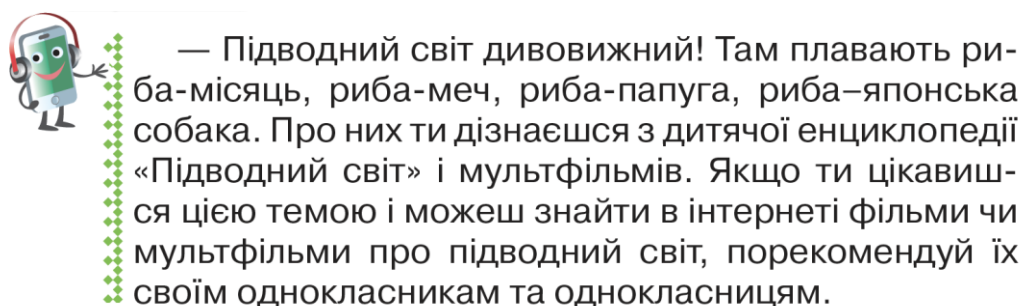

Рис. 2.16. Завдання, подане в підручнику М. Захарійчук [27]

- Уяви, що тобі треба пояснити малому Андрійкові, що таке мобільний телефон і як ним користуватися. Використовуй спонукальні речення у своїй розповіді.

Рис. 2.15. Завдання, подане в підручнику М. Захарійчук [27]

Наступним етапом нашої роботи було проведення анкетування вчителів початкових класів Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новоїльської сільської ради та Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області. Ми розробили анкету (додаток А), метою якої було визначення розуміння педагогами сутності інформаційної культури, її ролі у всебічному становленні особистості молодшого школяра, а також з'ясування того, якими засобами користуються вчителі початкових класів з метою формування в здобувачів початкової освіти інформаційної культури. Анкета передбачала 8 запитань. В анкетуванні взяли участь 8 вчителів початкових класів, яким було запропоновано відповісти на такі запитання анкети:

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра»?
2. Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому?
3. Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому?
4. Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити?
5. Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів?
6. Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології?
7. Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD»?
8. Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів?

У результаті аналізу анкетних запитань для вчителів початкових класів ми оцінили їхні знання та погляди щодо проблеми формування інформаційної культури молодших школярів засобами технології BYOD.

Відповіді на перше запитання анкети «Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра?»» дозволили нам з'ясувати, що вказане поняття розкрили 100 % педагогів. Аналіз відповідей показав, що вчителями воно розуміється по-різному, зокрема як «сукупність знань, умінь і навичок самостійно працювати з джерелами інформації», «здатність аналізувати інформацію та ефективно її використовувати у навчальних цілях», «здатність ефективно здійснювати інформаційну діяльність», «вміння опрацьовувати інформаційні джерела». Учителів, які не розкрили сутність цього питання, немає.

Аналіз відповідей на друге запитання «Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому?» дозволив з'ясувати, що всі респонденти дали ствердну відповідь, обґрунтовуючи це тим, що «багато джерел інформації, які слід вміти опрацьовувати» (37,5 %), «учні повинні навчитися критично аналізувати інформацію» (25 %), «багато можливостей доступу до інформації, однак учні не вміють ефективно працювати з нею» (25 %), «це допоможе учням у набутті практичних навичок» (12,5 %).

На третє запитання «Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому?» 100% педагогів відповіли, що «ні», адже «слід бути всебічно розвиненими, компетентними особистостями» (50 %), «учні повинні вільно орієнтуватися в інформаційному просторі» (25 %), «учнів слід навчити користуватися інформаційними ресурсами та технологіями» (12,5%), «потрібно комплексно формувати інформаційну культуру і інформаційно-комунікаційну компетентність» (12,5 %).

Відповіді на четверте запитання анкети «Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити?» дозволили нам з'ясувати, що 87,5 % вчителів відповіли «так» і 12,5 % вчителів – «ні», пояснюючи це тим, що «слід більше

впроваджувати інноваційні інформаційні технології, які сприятимуть набуттю учнями інформаційних знань».

На п'яте запитання «Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів?» учителі дали такі відповіді: «інформаційно-комунікаційні технології» (50 %), «комп'ютерні технології та засоби навчання, різні комп'ютерні програми» (37,5 %), «цифрові технології» (12,5 %).

Відповіді на шосте запитання анкети «Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології?» дозволили нам з'ясувати, що 37,5 % вчителів відповіли «так» і 62,5 % вчителів – «ні», пояснюючи це соціальними (не у всіх учнів є смартфони; не всі батьки згодні з такою технологією роботи) та технічними (не завжди є інтернет, світло) проблемами й труднощами.

Аналіз відповідей на сьоме запитання «Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD» дозволив з'ясувати, що не всі респонденти дали ствердну відповідь, зокрема 25 % не розкрили це питання. Інші вчителі дали такі відповіді: «це мобільна технологія із застосуванням на уроках мобільних пристроїв» (37,5 %), «це технологія навчання учнів із використанням смартфонів і планшетів» (37,5 %).

На восьме запитання «Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів» усі респонденти (100 %) відповіли «так».

Приклади відповідей учителів на запитання анкети подано в додатку Б.

Отже, анкетування учителів початкових класів показало, що педагоги вважають проблему формування інформаційної культури молодших школярів актуальною і важливою, однак за різних причин (соціальні, технічні та ін.) не в достатній мірі використовують технологію BYOD із цією метою.

Проаналізуємо досвід використання технології BYOD як засобу формування інформаційної культури молодших школярів у педагогічній практиці вчителів початкової школи України. Педагоги-практики на сучасному етапі становлення НУШ докладають чимало зусиль для розв'язання

цієї проблеми. Початкова школа потребує інноваційних технологій навчання, які сприятимуть формуванню успішної, компетентної і всебічно розвиненої особистості молодшого школяра. Використання технології BYOD, на думку більшості вчителів, підвищує рівень сформованості інформаційної культури учнів, їхньої комп'ютерної грамотності.

Аналізуючи педагогічний досвід **Стельмах Любові Григорівни**, вчителя початкових класів, спеціаліста вищої категорії, учителя-методиста Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради, слід зазначити, що вона активно використовує технологію BYOD як засіб формування інформаційної культури молодших школярів. На її думку, застосування гаджетів дозволяє підвищити мотивацію учіння шляхом активного діалогу учня зі смартфоном. Кожен урок вона будує таким чином, щоб в усіх школярів був стійкий інтерес й бажання творити й пізнавати. На її уроках кожен учень є активним учасником спільної роботи за рахунок використання мобільних пристроїв.

Л. Стельмах на своїх уроках пропонує учням виконати різноманітні завдання і задачі, а також розв'язати ребуси, кросворди і шаради за допомогою мобільного пристрою. Вона вважає, що шляхом використання мобільних застосунків можна забезпечити сприятливі умови для навчання здобувачів освіти в інформаційно-освітньому середовищі, що дасть змогу ефективніше узагальнити, систематизувати, повторити, закріпити засвоєний матеріал та використати його на практиці.

Використовуючи технологію BYOD, Л. Стельмах допомагає здобувачам освіти знаходити раціональні способи розв'язання задач, вирішення проблемних ситуацій, складання алгоритмів. За її переконанням, використання мобільних пристроїв дозволяє зробити навчання цікавим, а також забезпечити візуалізацію навчальних матеріалів, роблячи їх зрозумілішими і доступнішими для молодших школярів.

Педагогічний досвід **Засовіцької Валентини Олексіївни**, вчителя початкових класів, спеціаліста вищої категорії, старшого вчителя Філії

Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради, заснований на широкому використанні технології BYOD як засобу формування інформаційної культури молодших школярів. На її думку, сучасні освітні тенденції вимагають від учнів початкових класів бути всебічно розвиненими особистостями, які уміють грамотно користуватися інформаційними ресурсами та технологіями, покращуючи при цьому якість навчання. Одним із таких ефективних засобів формування інформаційної культури є технологія BYOD.

В. Засовіцька вважає, що використання пристроїв BYOD оптимізує освітній процес початкової школи, дозволяє формувати в учнів інформаційну культуру, мотивує їх на створення нових інформаційних продуктів. На своїх уроках вона пропонує учням використовувати мобільні пристрої для виконання різноманітних завдань, зокрема під час читання текстів, аналізу схем, таблиць, алгоритмів, перегляду інформації із виховним змістом тощо). Виконуючи ці завдання, учні отримують цінні навички обробки інформації та розвивають такі розумові процеси, як аналіз, синтез, узагальнення тощо.

За переконанням В. Засовіцької, застосування мобільних пристроїв робить традиційні уроки нестандартними, яскравими і цікавими. Мобільні сервіси дозволяють здійснювати активну комунікацію між учителем і здобувачами освіти, забезпечують швидкий зворотній зв'язок, візуалізацію інформації, диференціацію й персоналізацію під час виконання завдань. Кожне заняття з використанням пристроїв BYOD активізує пізнавальну діяльність учнів, викликає в них зацікавлення та позитивні емоції. Проведення уроку з використанням мобільних пристроїв дозволяє перекласти частину своєї роботи на смартфон, що робить процес навчання активнішим.

Прадюх Анжела Миколаївна, вчитель початкових класів, спеціаліст другої категорії Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради вважає, що мобільні технології відкривають нові можливості як для вчителів, так і для здобувачів початкової освіти. Смартфон поступово «вписується» у життя початкової школи і є ефективним засобом формування

інформаційної культури. На її думку, кожен учитель початкової школи повинен вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, використовувати інноваційні технології, формувати в своїх учнях інформаційну культуру.

У своїй діяльності А. Прадюх активно використовує сервіси Інтернет для підготовки інтерактивних завдань і тестів, створює інтерактивні презентації до уроків, розробляє інтерактивні кросворди і ребуси. Власне створені різноманітні завдання вона пропонує розв'язувати за допомогою мобільних пристроїв. Її уроки чітко сплановані і добре продумані. На її думку, технологія BYOD істотно допомагає педагогу в його роботі, зокрема дозволяє створити ігрову і творчу атмосферу, що, у свою чергу, розвиває пізнавальний інтерес і активність учнів, знімає втому, дозволяє утримувати їхню увагу.

Мірошникова Наталія Геннадіївна, учитель початкових класів, спеціаліст вищої кваліфікаційної категорії, старший учитель Старобільської гімназії [47] досліджує проблему використання сучасних технологій в освітньому процесі початкової школи. Досвід роботи Н. Мірошникової ґрунтується використанні на уроках у початкових класах цифрових технологій, зокрема мобільних технологій. За переконанням педагога, ефективними напрямками впровадження цифрових технологій в освітній процес НУШ є:

- використання планшетів та телефонів на різних етапах уроку;
- використання ресурсів інтернету (навчальні мультфільми, ігри, руханки та анімація);
- створення проєктів та ін. [47].

Під час дистанційного та змішаного навчання Н. Мірошникова за допомогою мобільних телефонів, планшетів і комп'ютерів успішно вирішує проблему індивідуального підходу. Використання на уроках комп'ютерних тестів, самостійних робіт дозволяє їй за незначний час отримати об'єктивну картину рівня засвоєння вивченого матеріалу і своєчасно скорегувати його. На думку педагога, учитель початкових класів у контексті вимог НУШ повинен:

- використовувати додатки Google (YouTube, Microsoft Teams, Google Forms, Google Диск, Gmail);
- звертатися до освітніх проєктів «На урок», «Всеосвіта»;
- використовувати онлайн-сервіс «LearningApps.org»,
- створювати і використовувати власні відеоуроки;
- складати презентації, проєкти;
- використовувати шкільну блог-платформу;
- використовувати електронні навчальні посібники;
- співпрацювати в групах на сторінках у «Facebook»;
- брати участь в онлайн-семінарах [47].

Н. Мірошникова зауважує, що для узагальнення та систематизації знань здобувачів початкової освіти на уроках доцільно використовувати мобільні технології з інтерактивними завданнями. Ці завдання можна створити за допомогою онлайн-сервісу «Learning Apps.org». Такі завдання дають змогу в ігровій формі засвоїти та перевірити рівень навчальних досягнень учнів. Важливо, що даний сервіс дозволяє публікувати свої вправи та користуватися вже створеними вправами інших учителів. Використання сервісу «Learning Apps.org» дозволяє у зручний час кожному учневі класу самотійно відкрити потрібну предметну папку та закріпити вивчений матеріал [47].

Отже, узагальнюючи, слід сказати, що, за переконанням Н. Мірошнікової, мобільні технології під час дистанційного та змішаного навчання дозволяють формувати інформаційну культуру, уміння працювати з інформацією, виробляти навички критичного мислення, саморегуляції та самодисципліни.

Таким чином, вивчення стану досліджуваної проблеми в практиці шкільного навчання дозволив зробити такі **висновки**:

1) учителі початкових класів шукають нові засоби підвищення інформаційної культури учнів. Аналіз досвіду роботи вчителів переконав, що в умовах інформаційно-освітнього середовища початкової школи ефективною під час формування інформаційної культури є технологія BYOD;

2) результати аналізу нормативних документів, підручників для 3 класу, передового педагогічного досвіду засвідчили, що мобільним технологіям приділяється увага, однак, їх упровадження проводиться несистемно через складність у розробці навчальних завдань та брак часу;

3) існує потреба у розробці системи роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD та впровадження її в освітній процес початкової школи.

2.2. Визначення початкового рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів

Дослідно-експериментальна робота проводилася на базі двох закладів освіти: Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради та Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області. Статус експериментального класу отримав 3 клас Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради (16 осіб), статус контрольного класу – 3 клас Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області (16 осіб). Усього в експерименті взяли участь 32 особи.

Для перевірки висунутої гіпотези було проведено педагогічний експеримент, який передбачав три етапи:

1 етап – констатувальний (проведено первинну діагностику початкового рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів);

2 етап – формувальний (розроблено експериментальну методику формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD, апробовано цю методику, перевірено педагогічні умови формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти);

3 етап – контрольний (проведено повторну діагностику рівня сформованості інформаційної культури учнів експериментального і контрольного класів, зроблено статистичну обробку експериментальних

матеріалів дослідження, проаналізовано та систематизовано результати дослідження, сформульовано висновки).

Опишемо процедуру проведення та результати цих етапів дослідження.

Констатувальний етап експерименту.

Першим етапом дослідження було проведення констатувального експерименту, який мав на меті збір та аналіз необхідної інформації. З метою виявлення початкового рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів нами було проведено діагностичну роботу. До діагностичного обстеження було залучено учнів третіх класів Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новопільської сільської ради та Вільнянської гімназії Нивотрудівської сільської ради Криворізького району Дніпропетровської області у загальній кількості 32 особи, зокрема 16 учнів експериментального класу та 16 учнів контрольного класу.

Аналіз результатів констатувального етапу експерименту відбувалося відповідно до визначених критеріїв (когнітивний, мотиваційно-ціннісний діяльнісний) та рівнів сформованості інформаційної культури молодших школярів (високий, середній, низький) (табл. 2.1.).

Таблиця 2.1.

Критерії та показники сформованості інформаційної культури молодших школярів

№ п/п	Критерії	Показники
1.	Когнітивний	Наявність певної сукупності знань про інформацію, способи роботи з нею, джерела інформації, етичні норми інформаційної діяльності; знання про сутність та функції мобільного пристрою як інструмента навчання; володіння знаннями про особливості навчання за допомогою мобільних пристроїв; орієнтування в шкільному інформаційному просторі.
2.	Мотиваційно-ціннісний	Сформованість цілей власної інформаційної діяльності; наявність знань і ціннісного ставлення до етичних аспектів онлайн спілкування; ставлення до мобільних пристроїв як до цінності, необхідної для навчання; розуміння можливих ризиків і загроз для психічного і фізичного здоров'я.
3.	Діяльнісний	Наявність базових технічних знань і навичок, необхідних для використання мобільних пристроїв для пошуку в Інтернеті потрібної інформації, умінь застосовувати мобільні пристрої для виконання завдань; освоєння способами створення медіапродуктів.

Відповідно до описаних вище критеріїв та їх показників, а також спираючись на дослідження С. Салогуб [73], нами визначено три рівні сформованості інформаційної культури молодших школярів – високий, середній, низький (табл. 2.2.).

Таблиця 2.2.

Рівні сформованості інформаційної культури молодших школярів

№ п/п	Рівень	Характеристика
1.	Високий	В учнів сформовані глибокі знання про інформацію, джерела інформації, способи роботи з нею, етичні норми інформаційної діяльності; мотиви інформаційної діяльності стійкі, пов'язані з бажанням отримати додаткові знання для особистісного розвитку; сформований сталий, глибокий інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання; наявні системні базові технічні знання і навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку інформації в Інтернет, виконання завдань, створення медіапродуктів.
2.	Середній	Знання про інформацію, джерела інформації, способи роботи з нею, етичні норми інформаційної діяльності системні, але досить поверхневі; мотиви інформаційної діяльності нестійкі, ситуативні, у більшості випадків орієнтовані на організацію дозвілля чи спілкування в соціальних мережах; інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання виявляють епізодично; наявні фрагментарні базові технічні знання і навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку інформації в Інтернет, виконання завдань, створення медіапродуктів.
3.	Низький	Знання про інформацію, джерела інформації, способи роботи з нею, етичні норми інформаційної діяльності мінімальні і безсистемні; мотиви інформаційної діяльності виражені недостатньо або зовсім відсутні, учні не виявляють інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання; базові технічні навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку інформації в Інтернет, виконання завдань, створення медіапродуктів, не сформовані.

Ми провели діагностику рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів за допомогою таких методик:

- 1) анкета «Я у світі інформації» (додаток В);
- 2) анкета «Мобільний пристрій для мене – це...» (додаток Д);
- 3) методика на визначення рівня сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти.

Опишемо результати діагностичної роботи.

1. Анкета «Я у світі інформації».

Анкета для учнів «Я у світі інформації» спрямована на діагностування знань про інформацію, способи роботи з нею, джерела інформації, етичні норми інформаційної діяльності, знань про сутність та функції мобільного пристрою як інструмента навчання. Анкета передбачала 8 запитань, на які учні повинні дати відповіді:

1. Що таке інформація?
2. Що можна робити з інформацією?
3. Звідки можна дістати інформацію?
4. Що таке інтернет?
5. Для чого потрібен Інтернет?
6. Які правила безпеки користування Інтернетом ти знаєш?
7. Чи знаєш ти, як на мобільному пристрої можна створити документи (документи, малюнки, відео, презентації)?
8. Якими мобільними додатками ти користуєшся?

За кожну відповідь респондент отримував 1 або 0 балів, зокрема:

- високий рівень – 7-8 балів;
- середній рівень – 4-6 балів;
- низький рівень – 0-3 бали.

Проаналізуємо отримані дані за першим критерієм – **когнітивним**. Аналіз відповідей показав, що в учнів сформовані знання про інформацію, джерела інформації, функції мобільного пристрою як інструмента навчання, етичні норми інформаційної діяльності, однак вони несистемні і поверхові. Щодо навичок роботи з інформацією за допомогою мобільного пристрою, то вони, як правило, мінімальні і недостатньо сформовані. Більшість здобувачів освіти не користується мобільними додатками. А ті, хто користується, зазначили такі, як «Вивчаю – не чекаю», «Duolingo», «Storybots», «Numbie» та ін. Приклади відповідей учнів на запитання анкети подано в додатку Г.

Результати дослідження за допомогою анкети «Я у світі інформації» представлено в таблиці 2.3.

Таблиця 2.3.

Результати дослідження за анкетною «Я у світі інформації»

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		кількість учнів	відсотки	кількість учнів	відсотки
1.	Високий	2	12,5 %	2	12,5 %
2.	Середній	8	50 %	9	56,25 %
3.	Низький	6	37,5 %	5	31,25 %

Як засвідчує таблиця 2.3., високий рівень сформованості інформаційної культури мають по 12,5 % учнів експериментального та контрольного класів (у цих учнів сформовані глибокі знання про інформацію, джерела інформації, етичні норми інформаційної діяльності, а також наявні системні знання про сутність та функції мобільного пристрою як інструмента навчання); середній – 50 % учнів експериментального класу та 56,25 % учнів контрольного класу (ці учні володіють системними, але досить поверховими знаннями про інформацію, способи роботи з нею, функції мобільного пристрою, навичками інформаційної діяльності); низький – 37,5 % учнів експериментального класу і 31,25 % учнів контрольного класу (ці учні не володіють знаннями про інформацію, джерела інформації, у них наявні мінімальні і безсистемні знання щодо способів роботи з інформацією за допомогою мобільного пристрою).

Результати діагностичної роботи щодо визначення рівня сформованості інформаційної культури в експериментальному та контрольному класах за допомогою анкети «Я у світі інформації» представлено на рис. 2.1.

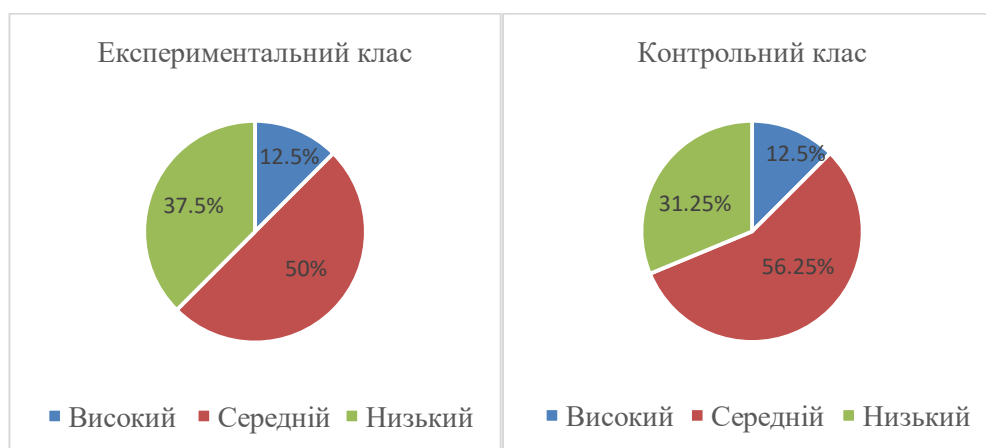

Рис. 2.1. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах за анкетною «Я у світі інформації»

За допомогою рис. 2.2. порівнюємо результати дослідження в експериментальному та контрольному класах, отримані за допомогою анкети «Я у світі інформації».

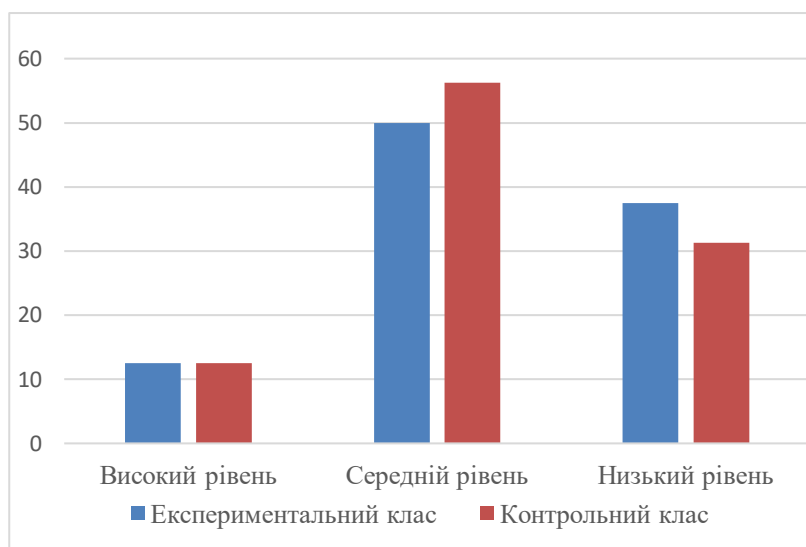

Рис. 2.2. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах за допомогою анкети «Я у світі інформації»

2. Анкета «Мобільний пристрій для мене – це...».

Анкета для учнів «Мобільний пристрій для мене – це...» спрямована на діагностування наявності в школярів мотивів інформаційної діяльності, з'ясування того, чи пов'язані ці мотиви з бажанням отримати додаткові знання для особистісного розвитку; і чи сформований інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання. Анкета передбачала 6 запитань, на які учні повинні дати відповіді:

1. Чи є в тебе мобільний пристрій?
2. З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій?
3. Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм?
4. На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього?
5. На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм?

6. Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристрій у подальшому? Як?

Отже, проаналізуємо отримані емпіричні дані за другим критерієм – **мотиваційно-ціннісним**.

У ході анкетування не виявлено жодного учня як з експериментального, так і з контрольного класів, який би не мав мобільного пристрою або не користувався ним, що свідчить про активне входження мобільних технологій у життя та навчання молодших школярів. Опитування показало, що 100 % учнів обох класів мають мобільний пристрій і активно ним користуються.

На друге запитання «З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій?» переважна більшість учнів як експериментального (87,5 %), так і контрольного (81,25 %) класів відповіли, що використовують мобільний пристрій для спілкування, 75 % учнів експериментального і 68,75 % учнів контрольного класів – для відпочинку (онлайн-ігри, мультфільми тощо), 56,25 % опитаних експериментального і 62,5 % опитаних контрольного класів звертаються до мобільного пристрою для комунікації в соціальних мережах, 37,5 % респондентів експериментального і 25 % респондентів контрольного класів користуються мобільним телефоном, коли потрібно знайти певну інформацію для навчання, відповідно по 12 % для тренування на мобільних тренажерах. Отримані дані подано в таблиці 2.4.

Таблиця 2.4.

Використання учнями можливостей мобільних пристроїв

№ п/п	Можливості мобільних пристроїв	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		рангове місце	відсотки	рангове місце	відсотки
1.	Спілкування	1	87,5 %	1	81,25 %
2.	Відпочинок (онлайн-ігри, мультфільми, відео тощо)	2	75 %	2	68,75 %
3.	Комунікація в соціальних мережах	3	56,25 %	3	62,5 %
4.	Пошук інформації	4	37,5 %	4	25 %
5.	Мобільні тренажери	5	12,5 %	5	12,5 %

На третє запитання «Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм? Чому?» 100 % учнів як експериментального, так і контрольного класів написали, що «так». Отже, усім учням обох класів подобається навчання за допомогою мобільного пристрою.

На четверте запитання «На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього?» 100 % респондентів обох класів вказали на позитивну відповідь (так), зазначивши, що «так вчитися цікавіше», «можна дізнатися багато нового», «так легше запам'ятовувати матеріал».

Відповідаючи на п'яте запитання «На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм?» усі респонденти як експериментального, так і контрольного класів однозначно відповіли, що «на уроках з мобільним пристроєм?» обґрунтовуючи це тим, що «є багато картинок», «часто переглядаємо відео», «можна виконувати завдання з кодами».

На шосте запитання «Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристрій у подальшому? Як?» 12,5 % учнів не змогли дати відповіді, 87,5 % відповіли, що «так», пояснюючи це таким чином: «щоб багато знати», «щоб тренуватися на мобільних тренажерах», «щоб краще виконувати домашнє завдання», «щоб краще вивчати нові слова з англійської мови» та ін.

Отже, аналіз відповідей молодших школярів показав, що у більшості випадків здобувачі початкової освіти використовують мобільні пристрої для спілкування з однолітками, відпочинку, комунікації в соціальних мережах, меншою мірою – для навчання та тренування на мобільних тренажерах. Емпіричні дані у ході дослідження показали, що інтерес до мобільних технологій як інструменту для навчання в них все ж таки є і з подальшим навчанням у школі прагнення краще освоїти їх буде й далі розвиватися. Приклади відповідей учнів на запитання анкети подано в додатку Е.

За кожену відповідь респондент отримував 1 або 0 балів, зокрема:

– високий рівень – 5-6 балів;

- середній рівень – 3-4 балів;
- низький рівень – 0-2 бали.

Результати дослідження за допомогою анкети «Мобільний пристрій для мене – це...» представлено в таблиці 2.5.

Таблиця 2.5.

**Результати дослідження за анкетною
«Мобільний пристрій для мене – це...»**

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		кількість учнів	відсотки	кількість учнів	відсотки
1.	Високий	3	18,75 %	3	18,75 %
2.	Середній	8	50 %	9	56,25 %
3.	Низький	5	31,25 %	4	25 %

Як засвідчує таблиця 2.5., високий рівень сформованості інформаційної культури мають по 18,75 % учнів експериментального та контрольного класів (у цих учнів сформовані стійкі мотиви інформаційної діяльності, пов'язані з бажанням отримати додаткові знання для особистісного розвитку; сформований сталий, глибокий інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання); середній – 50 % учнів експериментального класу та 56,25 % учнів контрольного класу (у цих учнів мотиви інформаційної діяльності нестійкі, ситуативні, у більшості випадків орієнтовані на організацію дозвілля чи спілкування в соціальних мережах; інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання виявляють епізодично); низький – 31,25 % учнів експериментального класу і 25 % учнів контрольного класу (у цих учнів мотиви інформаційної діяльності виражені недостатньо або зовсім відсутні, вони не виявляють інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання).

Результати діагностичної роботи щодо визначення рівня сформованості інформаційної культури в експериментальному та контрольному класах за допомогою анкети «Мобільний пристрій для мене – це...» представлено на рис. 2.3.

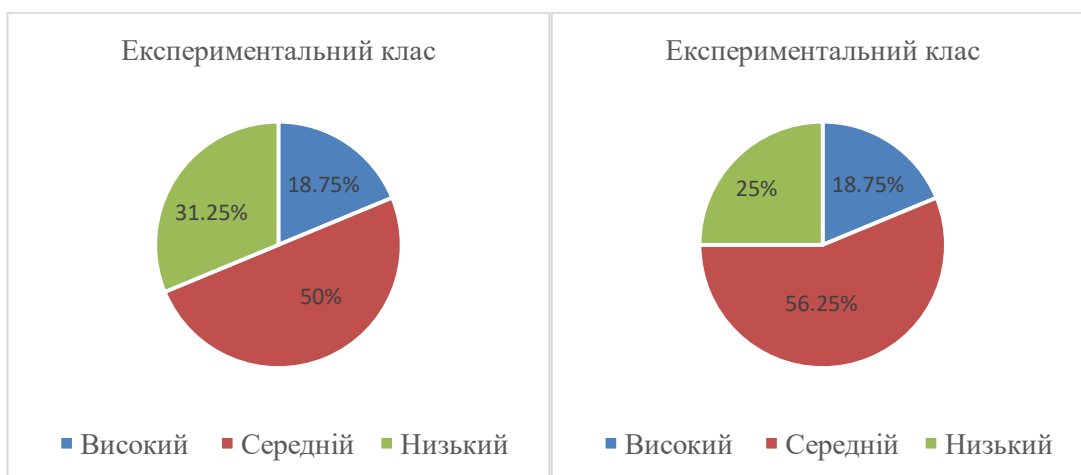

Рис. 2.3. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах за анкету «Мобільний пристрій для мене – це...»

За допомогою рис. 2.4. порівняємо результати дослідження в експериментальному та контрольному класах, отримані за допомогою анкети «Мобільний пристрій для мене – це...».

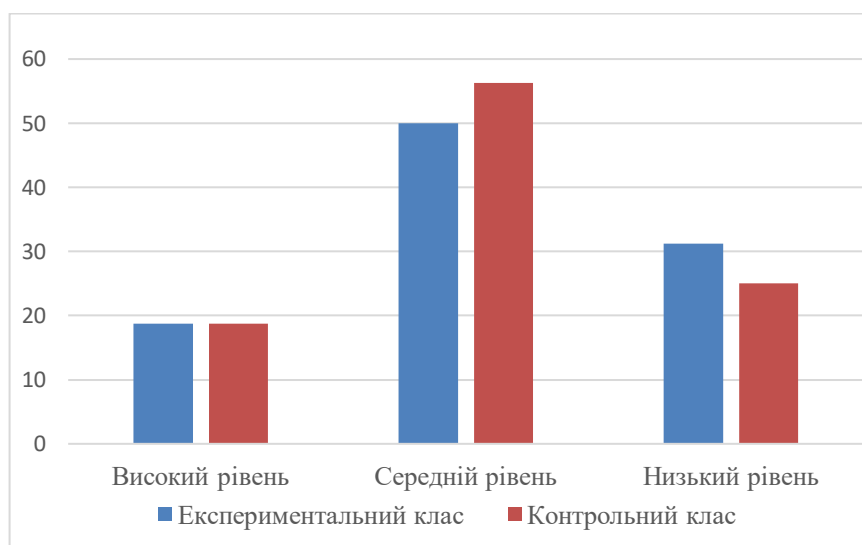

Рис. 2.4. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах за допомогою анкети «Мобільний пристрій для мене – це...»

3. Методика на визначення рівня сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти.

Методика на визначення рівня сформованості вміння створювати власні медіапродукти спрямована на діагностування наявності в учнів базових технічних знань і навичок, необхідних для використання мобільних пристроїв

для пошуку в Інтернеті потрібної інформації, умінь застосовувати мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань; освоєння способами створення простого контенту у простих форматах. За цією методикою учням треба виконати 3 завдання:

1. Знайди в інтернеті значення слів «інформація», «читання», «бібліотека».

2. Підготуй інформацію про книжку як джерело знань.

3. Використовуючи свій мобільний пристрій, сфотографуй свою улюблену книжку та напиши про неї повідомлення (про що в ній розповідається). Фото книжки та повідомлення надішли вчителю.

За кожне виконане завдання респондент отримував 1 або 2 бали, зокрема:

- високий рівень – 5-6 балів;
- середній рівень – 3-4 балів;
- низький рівень – 0-2 бали.

Отже, проаналізуємо отримані емпіричні дані за третім критерієм – **діяльнісним**. Аналіз виконаних завдань показав, що в учнів здебільшого наявні фрагментарні базові технічні знання і навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку інформації в Інтернет та виконання творчих завдань. Освоєння способами створення медіапродукту переважно на середньому і низькому рівнях. Результати дослідження за допомогою методики на визначення рівня сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти представлено в таблиці 2.6.

Таблиця 2.6.

Результати визначення рівня сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		кількість учнів	відсотки	кількість учнів	відсотки
1.	Високий	1	6,25 %	2	12,5 %
2.	Середній	9	56,25 %	8	50 %
3.	Низький	6	37,5 %	6	37,5 %

Як засвідчує таблиця 2.6., високий рівень сформованості інформаційної культури мають 6,25 % учнів експериментального та 12,5 % учнів контрольного класів (у цих учнів сформовані системні базові технічні знання і навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку інформації в Інтернет, створення медіапродуктів); середній – 56,25 % учнів експериментального класу та 50 % учнів контрольного класу (ці учні володіють системними, але досить поверховими базовими технічними знаннями та навичками щодо використання мобільних пристроїв для створення медіапродуктів); низький – по 37,5 % учнів експериментального та контрольного класів (у цих учнів не сформовані навички пошуку інформації в Інтернет та використання мобільних пристроїв для створення медіапродуктів).

Результати діагностичної роботи щодо визначення рівня сформованості в учнів експериментального та контрольного класів вміння створювати власні медіапродукти представлено на рис. 2.5.

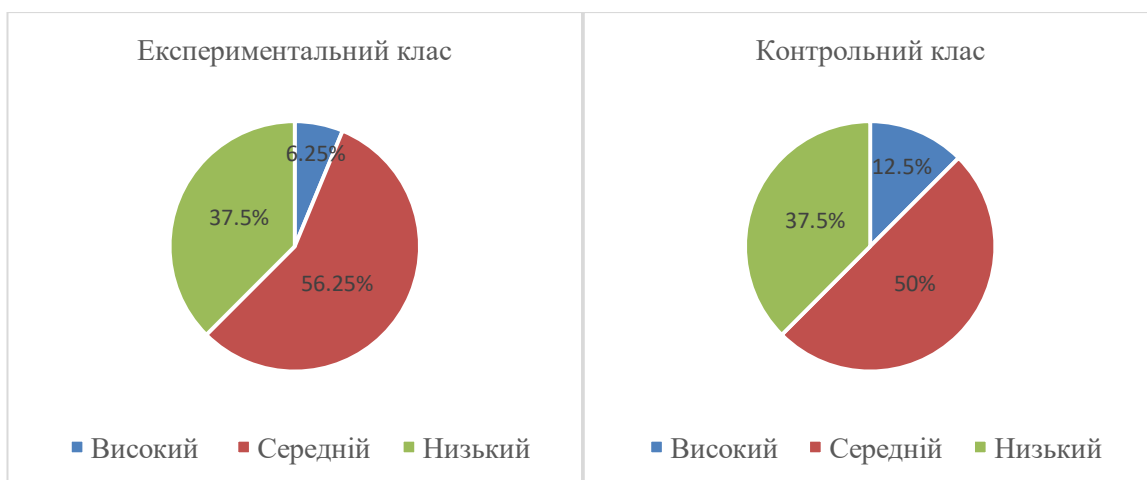

Рис. 2.5. Результати дослідження рівня сформованості вміння створювати власні медіапродукти в учнів експериментального класу

За допомогою рис. 2.6. порівняємо результати дослідження в експериментальному та контрольному класах щодо сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти.

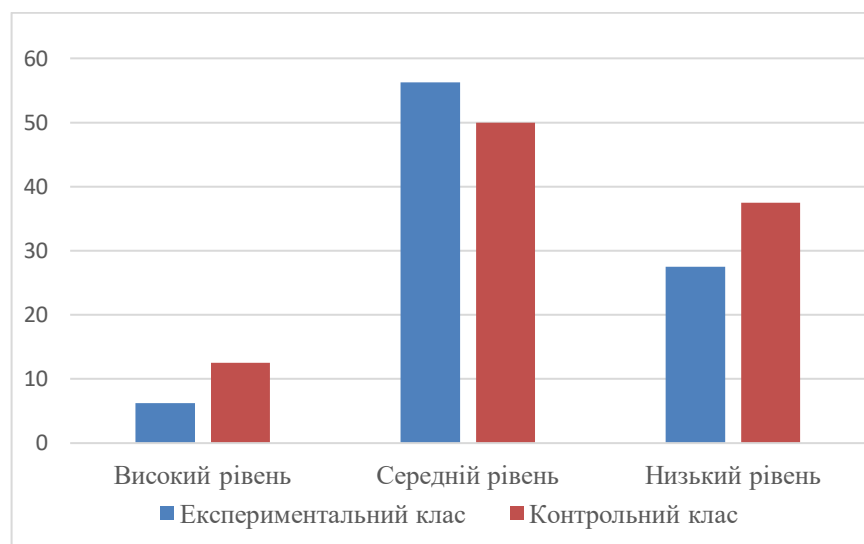

Рис. 2.6. Результати дослідження в експериментальному та контрольному класах щодо сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти

Узагальнивши дані, отримані за трьома методиками, ми визначили загальний рівень сформованості інформаційної культури здобувачів початкової освіти. Підсумкові результати занесли у таблицю 2.7.

Таблиця 2.7.

Рівні сформованості інформаційної культури молодших школярів на констатувальному етапі дослідження

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас	Контрольний клас
1.	Високий	12,5 %	14,58 %
2.	Середній	52,08 %	54,17 %
3.	Низький	35,42 %	31,25 %

Як засвідчує таблиця 2.7., під час проведення констатувального етапу експерименту високий рівень сформованості інформаційної культури показали 12,5 % учнів експериментального і 14,58 % учнів контрольного класів (у цих учнів сформовані глибокі знання про інформацію, способи роботи з нею, наявний сталий інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання, сформовані навички, необхідні для створення медіапродуктів); середній – 52,08 % учнів експериментального класу та 54,17 % учнів контрольного класу (у цих учнів сформовані поверхові знання про способи роботи з інформацією, наявний нестійкий інтерес до

використання мобільного пристрою як інструмента для навчання; вони володіють системними, але досить поверховими базовими технічними знаннями та навичками щодо використання мобільних пристроїв для створення медіапродуктів); низький – 35,42 % учнів експериментального класу і 31,25 % учнів контрольного класу (у цих учнів не сформовані знання про інформацію, способи роботи з нею, відсутній інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання, не сформовані навички, необхідні для створення медіапродуктів).

Підсумкові результати констатувального етапу експерименту відображено на рис. 2.7.

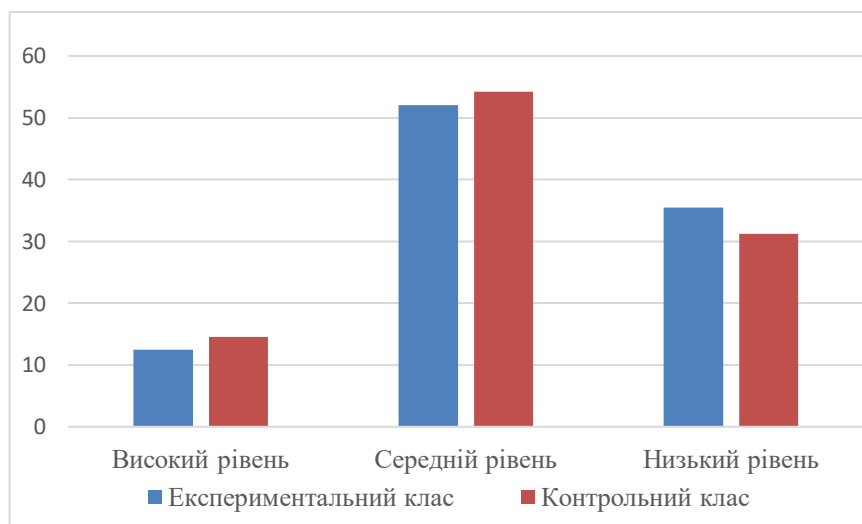

Рис. 2.7. Підсумкові результати констатувального етапу експерименту

Таким чином, під час констатувального етапу експерименту нами було проведено діагностику початкового рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів. За результатами емпіричного дослідження виявлено, що учні обох класів мають переважно середній і низький рівні сформованості інформаційної культури; у більшості учнів виявлені труднощі із використанням мобільних пристроїв для створення медіапродуктів. Отже, є необхідність проведення формувальної частини експерименту, спрямованої на підвищення рівня сформованості інформаційної культури молодших школярів засобами мобільних технологій.

2.3. Експериментальна методика формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD

Результати констатувального етапу експерименту вказали на необхідність розроблення та проведення формувальної частини експерименту, спрямованої на формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти засобами технології BYOD. Ураховуючи теоретичні положення, дані проведеного анкетування вчителів початкових класів та учнів, нами було на базі Філії Веселівської гімназії Красівського ліцею Новоїпільської сільської ради організовано та проведено формувальний етап експерименту.

Метою експерименту було розроблення експериментальної методики формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD, апробація цієї методики, перевірка ефективності педагогічних умов формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти. Зокрема, нами було визначено, що формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів; формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності; системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах.

Нами була створена система роботи з формування інформаційної культури учнів 3 класу на уроках мовно-літературної освітньої галузі засобом технології BYOD. Для цього ми проаналізували етапи формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти та, беручи до уваги особливості використання мобільних технологій на уроці відповідної галузі, розробили власну методику з формування даної якості, яка передбачала такі чотири етапи: підготовчо-мотиваційний, практичний, аналітичний, творчий (табл. 2.8.).

Таблиця 2.8.

**Етапи формування інформаційної культури молодших школярів
засобом технології BYOD**

№ п/п	Назва етапу	Мета етапу	Зміст роботи
1.	Підготовчо-мотиваційний	Засвоєння знань про інформацію, джерела інформації, способи роботи з нею. Формування уявлення про можливості навчання за допомогою мобільних пристроїв, їх сутність та функції. Формування інтересу до використання мобільного пристрою BYOD як інструмента для навчання.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Залучення учнів до нового виду діяльності за допомогою нового засобу навчання. 2. Перегляд відеороликів «Роль інформації в житті людини», «Я у світі інформації». 3. Освоєння пошукової системи Інтернет, її можливостей. 4. Показ можливостей навчання на уроках мовно-літературної освітньої галузі за допомогою персональних пристроїв BYOD, презентація медіапродуктів.
2.	Практичний	Формування навичок, необхідних для використання мобільних пристроїв для пошуку потрібної інформації в Інтернет. Формування умінь застосовувати мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань. Формування навичок створювати простий контент у простих форматах.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виконання вправ з пошуку інформації в Інтернет. 2. Засвоєння алгоритмів створення медіапродуктів. 3. Освоєння способами створення простого контенту у простих форматах. 4. Виконання завдань на створення медіапродуктів з використанням персональних пристроїв BYOD.
3.	Аналітичний	Відпрацювання вміння аналізувати і співвідносити між собою наявні теоретичні знання. Розвиток пошукової пізнавальної активності й самостійності учнів. Формування критичного мислення.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вправи на аналіз інформації, засвоєння алгоритмів роботи над створенням медіапродуктів. 2. Виконання колективних та групових завдань за допомогою персональних мобільних пристроїв. 3. Створення власних медіапродуктів.
4.	Творчий	Розвиток творчої активності в інформаційній діяльності. Формування вмінь знаходити нестандартні підходи та шляхи до виконання завдань. Формування практичних умінь та навичок створення медіапродуктів.	<ol style="list-style-type: none"> 1. Виконання завдань творчого характеру з використанням персональних пристроїв BYOD. 2. Освоєння нестандартних способів створення медіапродуктів.

Опишемо більш детально етапи роботи та види завдань, які виконувалися на цих етапах під час проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі в 3 класі.

Під час **I етапу – підготовчо-мотиваційного** – ми формували в учнів уявлення про інформацію, джерела інформації, розширювали інформаційну картину світу, розглядали способи роботи з інформацією, можливості навчання за допомогою мобільних пристроїв; формували інтерес до використання мобільного пристрою як інструмента для навчання.

На цьому етапі ми пропонували учням переглянути відеоролики «Роль інформації в житті людини» та «Я у світі інформації», що сприяло формуванню вмінь сприймати і використовувати інформацію, розширенню інформаційної картини світу учнів, формуванню інтересу до інформаційної діяльності.

На уроках ми залучали учнів до нового виду діяльності за допомогою нового засобу навчання, зокрема мобільного пристрою. Ми знайомили учнів із можливостями навчання за допомогою мобільних пристроїв, а також на уроках мовно-літературної освітньої галузі презентували медіапродукти, створені за допомогою персональних пристроїв BYOD

Під час **II етапу – практичного** – ми формували навички, необхідні для використання мобільних пристроїв для пошуку потрібної інформації в Інтернет, а також уміння застосовувати мобільні пристрої для розв'язання елементарних завдань. Важливим завданням цього етапу було формування навичок створювати прості контенту у простих форматах.

На цьому етапі здобувачі початкової освіти залучалися до багатьох видів роботи, зокрема виконували вправи з пошуку інформації в Інтернет з використанням персональних пристроїв BYOD, а також вчилися зберігати інформацію на своєму мобільному пристрої. Учні тренували пошукову діяльність шляхом виконання таких завдань, як от: «Знайди визначення», «Чи є правдивим факт?», «Знайди ребуси про...», «Знайди кросворди про...» та ін., що формувало навички роботи з пошуковою системою Google. Також

учням пропонувалися алгоритми та правила створення медіапродуктів, які сприяли засвоєння різних способів створення простого контенту у простих форматах.

Під час проведення уроків ми активно використовували пристрої BYOD, що сприяло перетворенню учнів з пасивних слухачів на активних суб'єктів освітнього процесу. Це давало змогу ефективно керувати освітнім процесом, а здобувачам освіти постійно забезпечувати задоволення індивідуальних, освітніх потреб, ефективно сприймати і закріплювати матеріал.

Подаємо перелік завдань, які виконували учні на даному етапі роботи під час проведення уроків мовно-літературної освітньої галузі в 3 класі:

Завдання 1. Відкрий додаток Google.ua та знайди інформацію про весну як пору року. Збережи цю інформацію на своєму мобільному пристрої. Презентуй її у класі на уроці.

Завдання 2. У додатку Google.ua знайди прислів'я і приказки про весну та презентуй їх у класі на уроці.

Завдання 3. Відкрий додаток Google.ua та знайди кросворд про пору року весна та презентуй його у класі на уроці.

Завдання 4. Прочитай виразно речення. Використовуючи свій мобільний телефон, зніми читання речень. Відправ це відео вчителю через додаток Google Клас. Отримані результати презентуй у класі на уроці.

Завдання 5. Прочитай текст, поданий вчителем. Поділися своїми почуттями та емоціями від прочитаного на диктофон. Передай цей запис вчителю через будь-який додаток.

Завдання 6. Користуючись QR-кодом, прослухай вірш запропонований у тексті.

Завдання 7. Знайди у додатку Google.ua 5 загадок про весну і відправ по одній загадці п'ятьом однокласникам.

Завдання 8. Проведи аудіоінтерв'ю з друзями чи однокласникам. Задай їм такі орієнтовні запитання:

- «Які весняні свята ти знаєш?»;
- «Яке твоє улюблене свято?»;
- «Що ти знаєш про це свято?» та ін.

Запиши на мобільний пристрій аудіоінтерв'ю та презентуй його в класі на уроці.

Завдання 9. «Розбуди сплячих звірів». У додатку Google.ua знайди інформацію про звірів, які взимку сплять, а весною прокидаються (їжак, ведмідь, змія, бджоли та ін.). Цю інформацію презентуй у класі.

Завдання 10. Відкрий додаток Google.ua та знайди вірш про весну. Запиши на свій мобільний пристрій виразне читання цього вірша та презентуй його в класі на уроці.

III етап – аналітичний – був спрямований на відпрацювання вміння учнів аналізувати і співвідносити між собою наявні теоретичні знання, розвиток пошукової пізнавальної активності й самостійності учнів, формування критичного мислення. Під час цього етапу здобувачі початкової освіти навчалися користуватися отриманою інформацією за допомогою пристроїв BYOD, критично мислити та аналізувати різні джерела інформації.

На уроках мовно-літературної освітньої галузі ми пропонували учням виконати вправи на аналіз інформації та засвоєння алгоритмів роботи над створенням медіапродуктів. Учні виконували колективні та групові завдання

шляхом використання персональних мобільних пристроїв, створювали власні медіапродукти.

подаємо перелік завдань, які пропонувалися учням на III етапі роботи:

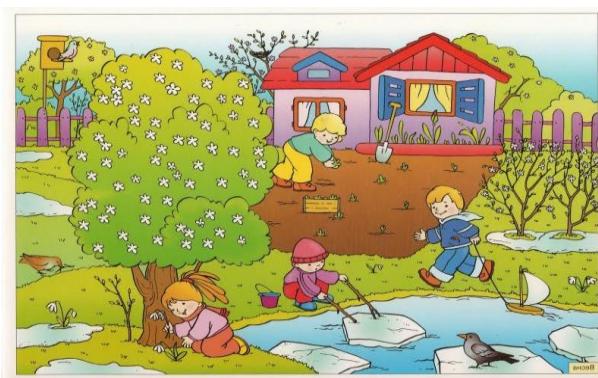
Завдання 1. Створи разом зі своїм сусідом по парті аудіоінтерв'ю щодо прочитаного твору. Виберіть, хто буде журналістом, а хто головним героєм. Журналісту необхідно задати орієнтовні питання:

- «Який твір ви вивчали нещодавно про пору року весна?»;
- «Які прислів'я ви знаєте про весну?»;
- «Які птахи прилітають весною з теплих країн?»;
- «Що ви любляете робити найбільше весною?».

Запиши на мобільний пристрій аудіоінтерв'ю та презентуй його в класі на уроці.

Завдання 2. Напишіть медіаповідомлення своєму найкращому другу про твої весняні канікули.

Завдання 3. Відкрий додаток Google.ua і знайди картинку «Весна». Склади й запиши речення за ілюстрацією.

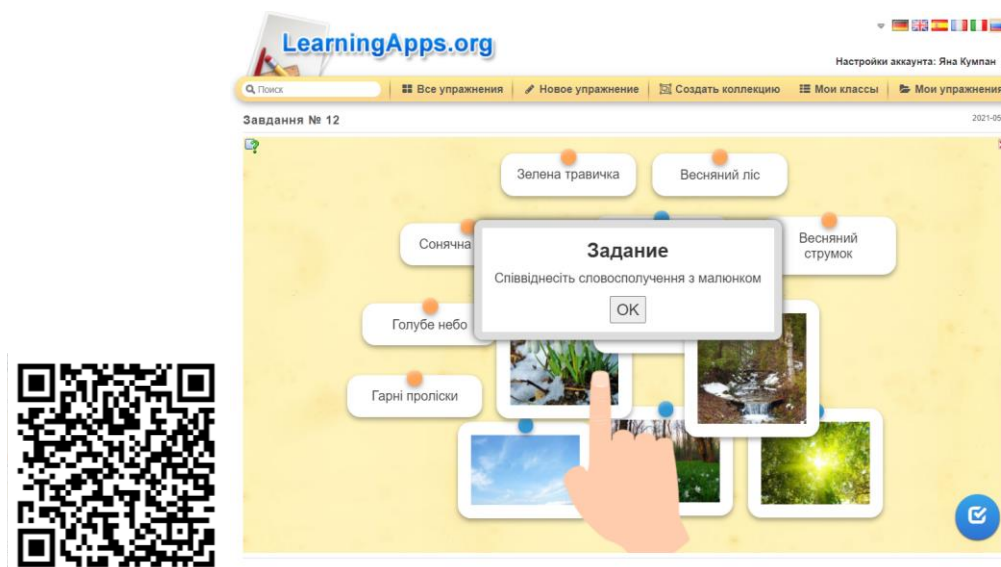

Завдання 4. Прочитай оповідання, подане вчителем. Використовуючи диктофон, дай відповіді на запитання до прочитаного тексту. Свій запис відправ вчителю у додатку Viber.

Завдання 5. Знайди оповідання для дітей, де події розгортаються весною. Підготуй відеозвернення, у якому схарактеризуй головного героя. Відеозвернення презентуй в класі на уроці.

Завдання 6. Зателефонуй другу чи комусь із родичів з іншої області нашої країни та проведи онлайн-трансляцію на тему: «Весняна погода в нашій місцевості». Чи збігаються твої думки з думками жителя іншої області?

Завдання 7. За допомогою QR-коду відкрий додаток learningapps.org та виконай завдання. Результати покажи вчителю.

Завдання 8. Відкрий додаток Google.ua і знайди репродукцією картини О. Саврасова «Граки прилетіли». Які ознаки весни хотів передати автор картини?

Завдання 9. Запиши аудіоповідомлення про один із весняних місяців (березень, квітень, травень).

Завдання 10. Відкрий додаток Google.ua і знайди українську пісню про весну та презентуй її в класі. Ту пісню, яка сподобалася, вивчи напам'ять.

Під час **IV етапу – творчого** – ми розвивали в учнів творчу активність в інформаційній діяльності, формували вміння знаходити нестандартні підходи та шляхи до виконання завдань, формували практичні уміння й навички створення медіапродуктів.

Четвертий етап є завершальним. Він характеризується високим ступенем володіння та користування інформаційними ресурсами. На цьому етапі учні закріплювали набуті у процесі виконання творчих завдань знання шляхом представлення матеріалу у творчому вигляді. Здобувачам освіти пропонувалося виконати завдання творчого характеру з використанням

персональних пристроїв BYOD. Важливим було засвоєння учнями нестандартними способами створення медіапродуктів.

Виконання завдань за допомогою пристроїв BYOD дозволяло у більшій мірі індивідуалізувати навчання окремих учнів, створити умови, за яких вони мали індивідуальні завдання, які б враховували їхні здібності, нахили, інтереси та особистісний досвід. Зокрема, якщо застосування традиційних методів навчання дозволяло лише частково диференціювати темп засвоєння інформації, то використання мобільних пристроїв забезпечувало формування індивідуальної освітньої траєкторії здобувачів початкової освіти.

Подаємо перелік завдань, які були спрямовані на створення медіапродуктів з використанням персональних пристроїв BYOD:

Завдання 1. Знайди у додатку Google.ua генератор ребусів та створи власний ребус до слова «весна». Ребус збережи і покажи у класі.

Завдання 2. Використовуючи мобільний телефон, напиши 5 речень про цвіт дерев навесні. Зроби декілька фото. Відправ вчителю на перевірку через додаток Google Клас. Результат своєї роботи продемонструй у класі на уроці.

Завдання 3. Уяви, що ти сьогодні йдеш зі своїми однокласниками до весняного лісу, а твоя бабуся дуже хоче дізнатися, що ви там робили. Запиши коротке відеоповідомлення для неї.

Завдання 4. Склади загадку про весну. Використовуючи мобільний додаток Viber, відправ її батькам, братові й сестрі, дідусеві й бабусі, друзям, однокласникам. Отримані результати презентуй у класі на уроці.

Завдання 5. На уроці ти прослухав розповідь про весняні свята. Використовуючи свій мобільний пристрій, запиши аудіоповідомлення про одне весняне свято (на вибір) та відправ цю інформацію своїм однокласникам, яких не було сьогодні в школі.

Завдання 6. Склади 5 запитань про весну. Запиши на мобільний пристрій аудіозвернення до учнів свого класу із цими запитаннями та презентуй їх на уроці.

Завдання 7. Напиши та надішли відеопривітання людині, яка весною святкує День народження.

Завдання 8. Знайди у додатку Google.ua 5 весняних квіток різних кольорів. Зроби їх фото. Про одну із квіток підготуй розповідь і запиши відеоповідомлення із презентацією фото.

Завдання 9. Створи відеозапрошення на «Свято весни». Запроси директора школи, бібліотекаря, вчителів школи, однокласників.

Завдання 10. Запиши відеозвернення на тему «Що я очікую від весни...» та презентуй його у класі.

Розроблені нами приклади завдань з використанням пристроїв BYOD на уроках мовно-літературної галузі в 3 класі сприяли формуванню інформаційної культури учнів, активізації комунікативної діяльності школярів, викликали в учнів цікавість та інтерес до уроків словесності. Впровадження технології BYOD в освітній процес НУШ дає змогу формувати інформаційно грамотну особистість молодшого школяра, яка володіє інноваційним мисленням та вільно орієнтується в інформаційному просторі.

Уважаємо за потрібне наголосити на тому, що реалізація вище наведених етапів розрахована на ряд уроків, так як вони передбачають послідовну адаптацію учнів до навчання з технологією BYOD і не можуть бути проведені разово за одне заняття через інформаційну насиченість. Приклад конспекту одного з уроків ми подали у додатку Ж.

Отже, на формувальному етапі дослідження нами розроблено експериментальну методику формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD, здійснено апробацію цієї методики, перевірено ефективність педагогічних умов формування інформаційної культури учнів. Система роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD передбачала чотири етапи: підготовчо-мотиваційний, практичний, аналітичний, творчий. Використання технології BYOD формує в учнів інформаційну культуру, робить навчання більш інтенсивним та цікавим та ефективним.

2.4. Результати дослідно-експериментальної роботи

На завершальному етапі дослідження був проведений **контрольний зріз**, основна мета якого полягала в оцінці та аналізі ефективності впровадження педагогічних умов формування інформаційної культури у молодших школярів. У контрольному етапі експерименту взяли участь учні обох класів – експериментального і контрольного, яких ми залучили до повторної діагностики.

На контрольному етапі експерименту ми визначали, чи змінився рівень сформованості інформаційної культури учнів експериментального класу і як на це вплинула розроблена нами методика. Діагностичний інструментарій на контрольному етапі експерименту складався із методів, ідентичних тим, що використовувалися на констатувальному етапі експерименту. Рівні сформованості інформаційної культури у молодших школярів ми визначали за допомогою таких методик:

- анкета «Я у світі інформації»;
- анкета «Мобільний пристрій для мене – це...»;
- методика на визначення рівня сформованості в молодших школярів вміння створювати власні медіапродукти.

Ми узагальнили результати, отримані в ході проведення усіх методик, та занесли їх у таблицю 2.9.

Таблиця 2.9.

Рівні сформованості інформаційної культури молодших школярів на контрольному етапі експерименту

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас	Контрольний клас
1.	Високий	25 %	14,58 %
2.	Середній	56,25 %	54,17 %
3.	Низький	18,25 %	31,25 %

З таблиці 2.9. бачимо, що високий рівень сформованості інформаційної культури під час проведення контрольного етапу експерименту показали 25 %

учнів експериментального класу та 14,58 % учнів контрольного класу; середній – 56,25 % учнів експериментального класу та 54,17 % учнів контрольного класу; низький – 18,25 % учнів експериментального класу і 31,25 % учнів контрольного класу.

На рис. 2.8. відображено результати діагностики учнів експериментального і контрольного класів на контрольному етапі дослідження.

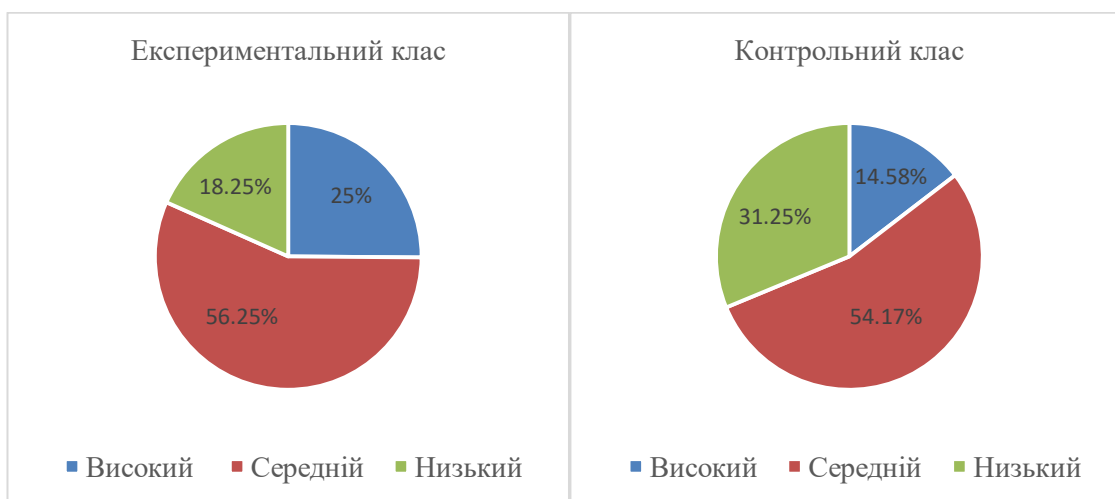

Рис. 2.8. Результати дослідження рівня сформованості інформаційної культури учнів експериментального і контрольного класів на контрольному етапі дослідження

Очікуваним результатом педагогічного діагностування була позитивна динаміка за всіма трьома показниками сформованості інформаційної культури здобувачів початкової освіти експериментального класу у бік збільшення числа учнів із високим і середнім рівнями сформованості інформаційної культури та відповідно у бік зменшення числа учнів з низьким рівнем сформованості інформаційної культури. У контрольному класі суттєвих позитивних змін не відбулося: кількісні показники залишилися на тому ж рівні.

На рис. 2.9. відображено результати дослідження рівнів сформованості інформаційної культури учнів експериментального та контрольного класів на контрольному етапі дослідження.

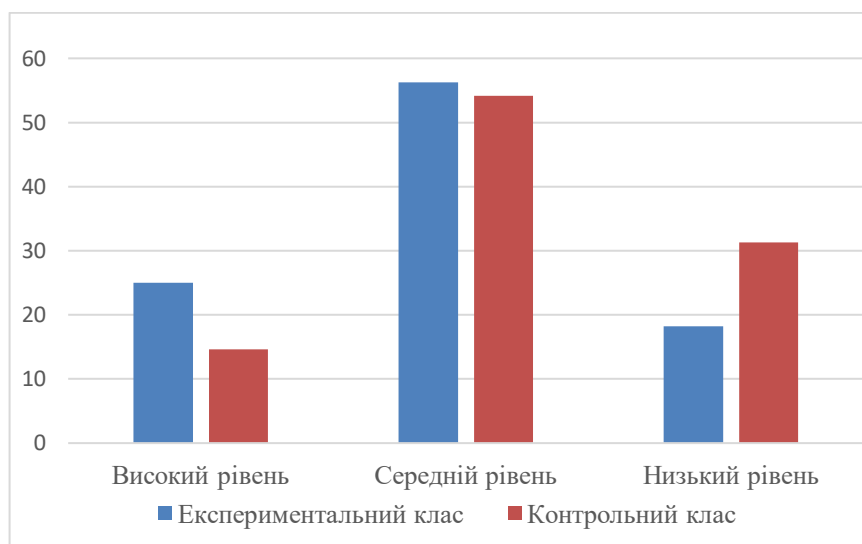

Рис. 2.9. Розподіл учнів за рівнями сформованості інформаційної культури під час проведення контрольного етапу експерименту

Порівняння рівнів сформованості інформаційної культури здобувачів початкової освіти експериментального та контрольного класів на контрольному етапі дослідження відображено в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10.

**Порівняння рівнів сформованості інформаційної культури
молодших школярів експериментального та контрольного класів на
контрольному етапі дослідження**

№ п/п	Рівень сформованості інформаційної культури	Експериментальний клас		Контрольний клас	
		констатувальний етап	контрольний етап	констатувальний етап	контрольний етап
1.	Високий	12,5 %	25 %	14,58 %	14,58 %
2.	Середній	52,08 %	56,25 %	54,17 %	54,17 %
3.	Низький	35,42 %	18,25 %	31,25 %	31,25 %

Як засвідчує таблиця 2.10., у здобувачів початкової освіти експериментальної групи відбулися значні позитивні зміни у бік покращення результатів даних критеріальних показників сформованості інформаційної культури, що, у свою чергу, обумовило підвищення їх рівнів сформованості інформаційної культури. В учнів контрольного класу помітних змін в

сформованості інформаційної культури не відбулося: вони залишилися на тому ж рівні.

Отже, узагальнення результатів експериментальної роботи з формування інформаційної культури в здобувачів початкової освіти дозволило нам дійти висновку, що розроблена і реалізована нами експериментальна методика є ефективною. Нами доведено, що технологія BYOD є ефективним засобом формування інформаційної культури в учнів початкових класів. Мобільна форма навчання дає можливість навчатися незалежно від місця і часу, отримувати швидкий зворотний зв'язок, індивідуалізувати процес навчання, забезпечуючи неперервність і максимальну гнучкість й ефективність освітнього процесу в початковій школі.

Висновки до розділу 2

1. Вивчення стану досліджуваної проблеми в практиці шкільного навчання показало, що учителі початкових класів шукають нові засоби та шляхи щодо підвищення інформаційної культури молодших школярів. Аналіз досвіду роботи вчителів переконав, що в умовах інформаційно-освітнього середовища початкової школи ефективною та результативною під час формування інформаційної культури є технологія BYOD.

2. Результати проведеного аналізу нормативних документів, підручників для 3 класу, передового педагогічного досвіду засвідчили, що мобільним технологіям приділяється увага, однак, упровадження елементів цих технологій проводиться несистемно через складність у розробці завдань на основі технології BYOD та браку часу, що, у свою чергу, вимагає розробки експериментальної методики формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD та впровадження її в освітній процес початкової школи.

3. Нами проведено експериментальну роботу, яка передбачала три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. Під час

констатувального етапу дослідження було з'ясовано початковий рівень сформованості інформаційної культури молодших школярів. За результатами емпіричного дослідження виявлено, що учні обох класів мають переважно середній і низький рівні сформованості інформаційної культури; у більшості учнів виявлені труднощі із використанням мобільних пристроїв для створення медіапродуктів.

4. На формувальному етапі дослідження нами розроблено експериментальну методіку формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD, здійснено апробацію цієї методіки, перевірено ефективність педагогічних умов. Система роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD передбачала чотири етапи: підготовчо-мотиваційний, практичний, аналітичний, творчий. На формувальному етапі дослідження було реалізовано систему самостійно розроблених нами вправ і завдань із використанням мобільних пристроїв.

5. Під час контрольного зрізу здійснено повторну діагностику рівня сформованості інформаційної культури в експериментальній та контрольній групах, яка показала, що після проведення формувальної частини експерименту підвищився цей рівень в учнів експериментального класу. У контрольному класі суттєві зміни не відбулися, зокрема високий рівень сформованості інформаційної культури під час проведення контрольного етапу експерименту показали 25 % учнів експериментального класу та 14,58 % учнів контрольного класу; середній – 56,25 % учнів експериментального класу та 54,17 % учнів контрольного класу; низький – 18,25 % учнів експериментального класу і 31,25 % учнів контрольного класу, що свідчить про ефективність розробленої методіки. Доведено, що використання технології BYOD формує в учнів інформаційну культуру, мотивацію до навчання, робить навчання більш інтенсивним, цікавим та ефективним.

ВИСНОВКИ

1. Аналіз психолого-педагогічної літератури показав, що поняття «інформаційна культура» розглядається як складова загальної культури особистості, що передбачає готовність до життя та діяльності у високорозвиненому інформаційному середовищі, здатність створювати власні інформаційні продукти та ефективно їх використовувати у життєвих ситуаціях. Інформаційна культура закладає фундамент успішної життєздатності індивіда, його самовираження та інтелектуального розвитку, реалізації власного потенціалу, а також дозволяє вільно орієнтуватися в інформаційному просторі, брати участь у його формуванні та сприяти інформаційній взаємодії.

2. У нашому дослідженні інформаційна культура молодшого школяра розглядається як інтегрована характеристика особистості, що передбачає систему уявлень про інформаційну картину світу, знань та практичних умінь щодо застосування ІКТ і наявності потреби в їхньому використанні, а також самостійності й творчого підходу до здійснення інформаційної діяльності. Структура інформаційної культури молодших школярів представлена мотиваційно-ціннісним, предметно-когнітивним, операційно-технологічним, творчо-особистісним та рефлексивним компонентами, які взаємопов'язані між собою та взаємообумовлені.

3. З'ясовано, що особливості інформаційного розвитку здобувачів початкової освіти полягають в необхідності поєднання специфіки процесу формування інформаційної культури з віковими особливостями молодшого шкільного віку, урахування вимог до організації освітнього процесу в початковій школі. Процес формування інформаційної культури здобувачів початкової освіти повинен бути цілеспрямованим, структурованим, змістовним, спеціально організованим, а також повинен урахувати набутий досвід молодшого школяра, його індивідуальні здібності і можливості в інформаційній взаємодії з іншими учасниками освітнього процесу.

4. Визначено, що ефективним засобом формування інформаційної культури молодших школярів технологія є BYOD, адже вона вчить орієнтуватися в інформаційному потоці, мотивує на створення нових інформаційних продуктів, формує навички інформаційної діяльності. Технологія BYOD дозволяє здобувачам початкової освіти використовувати власний смартфон, планшет, нетбук, ноутбук, електронну книгу, iPhone, iPad та ін. як інструмент для навчання, що мотивує і зацікавлює учнів, підвищує їхню навчальну успішність.

5. Встановлено, що технологія BYOD дозволяє реалізовувати принципи індивідуалізації та диференціації навчання, сприяє формуванню здатності розуміти та об'єктивно оцінювати свої можливості щодо здійснення інформаційної діяльності. Використання BYOD-технології оптимізує освітній процес початкової школи, уможливорює миттєвий доступ до інформаційних ресурсів, істотно підвищує якість засвоєння учнями навчального матеріалу.

6. З'ясовано, що формування інформаційної культури засобом технології BYOD буде ефективним за таких умов: урахування вікових та індивідуальних особливостей молодшого шкільного віку; забезпечення поетапності процесу формування інформаційної культури в молодших школярів; формування позитивної мотивації молодших школярів до інформаційної діяльності; системного та цілеспрямованого використання технології BYOD на уроках в початкових класах. Створення цих умов сприятиме формуванню інформаційної культури, набуттю учнями умінь самостійного пошуку та опрацювання інформації, оволодіння елементами комп'ютерної грамотності, уміннями моделювати власну інформаційну поведінку.

7. Вивчення стану досліджуваної проблеми в практиці шкільного навчання показало, що учителі початкових класів шукають нові засоби та шляхи щодо підвищення інформаційної культури молодших школярів. Аналіз досвіду роботи вчителів переконав, що в умовах інформаційно-освітнього

середовища початкової школи ефективною та результативною під час формування інформаційної культури є технологія BYOD.

8. Результати проведеного аналізу нормативних документів, підручників з мовно-літературної освітньої галузі для 3 класу, передового педагогічного досвіду засвідчили, що мобільним технологіям приділяється увага, однак, упровадження елементів цих технологій проводиться несистемно через складність у розробці завдань на основі технології BYOD та браку часу, що, у свою чергу, вимагає розробки експериментальної методики формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD та впровадження її в освітній процес початкової школи.

9. Нами було проведено експериментальну роботу, яка передбачала три етапи: констатувальний, формувальний, контрольний. Під час констатувального етапу дослідження було з'ясовано початковий рівень сформованості інформаційної культури молодших школярів. За результатами емпіричного дослідження виявлено, що учні обох класів мають переважно середній і низький рівні сформованості інформаційної культури; у більшості учнів виявлені труднощі із використанням мобільних пристроїв для створення медіапродуктів.

10. На формувальному етапі дослідження нами було розроблено експериментальну методику формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD, здійснено апробацію цієї методики, перевірено ефективність педагогічних умов. Система роботи з формування інформаційної культури молодших школярів засобом технології BYOD передбачала чотири етапи: підготовчо-мотиваційний, практичний, аналітичний, творчий. На формувальному етапі дослідження було реалізовано систему самостійно розроблених нами вправ і завдань із використанням мобільних пристроїв.

11. Під час контрольного зрізу було здійснено повторну діагностику рівня сформованості інформаційної культури в експериментальній та контрольній групах, яка показала, що після проведення формувальної частини

експерименту підвищився цей рівень в учнів експериментального класу. У контрольному класі суттєві зміни не відбулися, зокрема високий рівень сформованості інформаційної культури під час проведення контрольного етапу експерименту показали 25 % учнів експериментального класу та 14,58 % учнів контрольного класу; середній – 56,25 % учнів експериментального класу та 54,17 % учнів контрольного класу; низький – 18,25 % учнів експериментального класу і 31,25 % учнів контрольного класу, що свідчить про ефективність розробленої методики.

12. Доведено, що використання технології BYOD дозволяє формувати в учнів інформаційну культуру, мотивацію до навчання, робить навчання більш інтенсивним, цікавим та ефективним. Технологія BYOD є ефективним засобом формування інформаційної культури та дає можливість учням використовувати власні мобільні пристрої як інструменти для навчання. Гіпотеза дослідження підтвердилася, мета роботи досягнута.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрієвська В. М., Білоусова Л. І. Концепція BYOD як інструмент реалізації STEAM-освіти. Концепція BYOD як інструмент реалізації STEAM-освіти. *Фізико-математична освіта*. 2017. Випуск 4 (14). С. 13–17.
2. Андрієвська В. М., Прокопенко А. І. Компоненти готовності вчителя початкової школи до використання ІКТ як інструменту формування метапредметних ІКТ-вмінь учнів. *Педагогіка та психологія*. Харків : ХНПУ, 2018. Вип. 59. С. 139–149.
3. Анічкіна О. В. На шляху до хімічної смарт-освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 12. Т. 1. С. 9–13.
4. Антонова О. Нова українська школа: використання інформаційно-комунікаційних технологій у 1-2 класах закладів загальної середньої освіти: навч.-метод. посіб. Київ : Генеза, 2020. 96 с.
5. Бабич А. З. Використання технології BYOD у процесі навчання в основній школі. *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2017. № 2. С. 1–4.
6. Білоус В. В. Мобільні додатки для навчання математики як засіб підвищення мотивації учнів молодшої школи. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 303–309.
7. Білоус В. Мобільні додатки для навчання математики як засіб підвищення мотивації учнів молодшої школи. *Відкрите освітнє e-середовище сучасного університету*. 2017. № 3. С. 303–309.
8. Білоус В. Мобільні навчальні додатки в сучасній освіті. *Освітологічний дискурс*. 2018. № 1-2 (20-21). С. 353–362.
9. Білявська Ю. Технологія BYOD як інструмент SMART освіти. *Smart-освіта: ресурси та перспективи* : матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції (Київ, 7 грудня 2018 р.). Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2018. С. 12–14.

10. Блудова Ю. О. Використання технології BYOD в освітньому процесі Нової української школи. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*: зб. наук. праць. Запоріжжя : КПУ, 2020. Вип. 71. Т. 1. С. 92–95.

11. Большакова І., Пристінська М. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти: у 2-х част. Ч. 1. Харків : Вид-во «Ранок», 2020. 112 с.

12. Брухаль Я. Б., Білик О. О. Сутнісні характеристики технології мобільного навчання іноземної мови як педагогічної інновації. *Молодий вчений*. 2017. № 6. С. 201–205.

13. Васько О., Білер О., Шаповалова О. Педагогічні умови застосування елементів мобільного навчання в освітньому процесі початкової школи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2022. Вип 47. Т. 1. С. 297–303.

14. Васюренко В. О, Остряньська Н. В. Особливості формування інформаційної культури у студентів вищих навчальних закладів. URL : <https://core.ac.uk/download/pdf/11336179.pdf>

15. Вашуленко М. С., Васильківська Н. А., Дубовик С. Г. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти : у 2-х част. Ч. 1. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

16. Вашуленко О. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти : у 2-х част. Ч. 2. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2020. 160 с.

17. Використання ІКТ на уроках в початковій школі як засіб підвищення якості навченості. З досвіду роботи вчителя початкових класів, Олександрівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів Сергієнко Людмили Андріївни. URL : <https://naurok.com.ua/z-dosvidu-roboti-vchitelya-pochatkovih-klasiv-sergienko-l-a-20890.html>

18. Воробець О., Ілійчук Л. Засоби мобільних технологій у контексті формування культури професійного мовлення майбутніх учителів. *Open educational e-environment of modern University*. 2020. № 8. С. 165–173.

19. Горбатюк Р. М., Тулашвілі Ю. Й. Мобільне навчання як нова технологія вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія : Педагогіка. Соціальна робота.* 2013. Вип. 27. С. 31–34.

20. Грабар Н., Соколовська Т. Інформаційні потреби та інформаційна культура в сучасному вимірі. *Бібліотечний форум України.* 2014. № 3 (45). С. 5–7.

21. Грипич С. Н., Буравкова Л. М. Інформаційна культура: теоретичні засади та досвід : навч. посіб. / за заг. ред. С. Н. Грипич. Рівне : Зень О., 2017. 366 с.

22. Державний стандарт початкової освіти. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>

23. Джинчарадзе Н. Г. Інформаційна культура особистості. Київ : Укр. центр духов. культури: Тов. «МФА», 1996. 184 с.

24. Досвід роботи вчителя початкових класів Коханівської загальноосвітньої школи I-III ступенів Ключової Світлани Петрівни. Мотивація. Підвищення навчальної мотивації молодших школярів шляхом застосування інформаційно-комунікативних технологій (опис досвіду роботи). URL : <https://naurok.com.ua/prezentaciya-pidvischennya-navchalno-motivaci-molodshih-shkolyariv-shlyahom-zastosuvannya-informaciyno-komunikaciynih-tehnologiy-24559.html>

25. Жалдак М. Інформаційна культура. Енциклопедія освіти / гол. ред. В. Г. Кремень. Київ : Юрінком Інтер, 2008. С. 362–363.

26. Закон України «Про освіту». URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>

27. Захарійчук М. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти : у 2-х част. Ч. 1 : Українська мова. Київ : Грамота, 2020. 160 с.

28. Значенко О. П. Формування інформаційної культури майбутніх учителів гуманітарних дисциплін : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / НПУ ім. М. П. Драгоманова. Київ, 2005. 20 с.

29. Іваньшина Н. М. Сутність та поняття інформаційної культури особистості. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. 2012. № 2. С. 57–65. URL : <http://oaji.net/articles/2014/690-1396510618.pdf>

30. Імбер В. І. Комп'ютерна грамотність та інформаційна безпека дітей молодшого шкільного віку на уроках інформатики: дуальний підхід. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2016. № 46. С. 17–21.

31. Іноземцева К. С. Система роботи вчителя з формування інформаційної культури в учнів початкових класів (опис досвіду роботи). URL : https://biog.in.ua/dosvid-roboti-vchitelya-pochatkovih.html#%D0%9E%D0%BF%D0%B8%D1%81_%D0%B4%D0%BE%D1%81%D0%B2%D1%96%D0%B4%D1%83

32. Інформаційна культура та її складові. URL : <http://ukped.com/predmetni-metodiki/informatika1/627-.html>

33. Інформаційна культура. Вільна енциклопедія «Вікіпедія». URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%BC%D0%B0%D1%86%D1%96%D0%B9%D0%BD%D0%B0_%D0%BA%D1%83%D0%BB%D1%8C%D1%82%D1%83%D1%80%D0%B0

34. Інформаційна культура. Українська бібліотечна енциклопедія. URL : <http://surl.li/wrzf>

35. Кісіль Я. В. Мобільне навчання як засіб удосконалення навчально-виховного процесу. *Новітні інформаційно-комунікаційні технології в освіті (ІСТЕ-2015)*. Полтава : ФОб Болотін А.В., 2015. С. 154–156.

36. Ковальчук Л. В., Міхайліна Т. В. Інформаційна культура як феномен інформаційного суспільства. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 3. С. 38–41.

37. Коломієць А. М. Інформаційна культура вчителя початкових класів: монографія. Вінниця : ВДПУ, 2007. 379 с.

38. Коломоєць О., Головата О. Формування інформаційної культури майбутнього фахівця у контексті сучасних освітніх завдань. *Соціум. Документ. Комунікація. Серія «Історичні науки»*. 2020. № 10. С. 310–333.

39. Кравцова Н., Придатюк О., Романова В. Українська мова та читання: підручник для 3 класу закладів загальної середньої освіти. У 2-х част. : Ч. 1. Тернопіль : Підручники і посібники, 2020. 144 с.

40. Лаврентьєва Г. П. Пропедевтика формування інформаційної культури учнів початкової школи. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2013. Том 37. №5. С. 53–65.

41. Литвинов А. С. Педагогічний провайдинг інновацій в освіті : навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2018. 265 с.

42. Мардаренко О. В. Інтерактивні комунікативні технології освіти: мобільне навчання як нова технологія в підвищенні мовної компетенції студентів немовних ВНЗ. *Інформатика та математичні методи в моделюванні*. 2013. Т. 3. № 3. С. 288–293.

43. Матвієнко О. В. Інформаційна культура як мета виховання в інформаційному суспільстві: основні характеристики і змістове наповнення. *Педагогічні науки : зб. наук. пр.* 2003. № 3. С. 51–55.

44. Медведева Є. А. Концептуальна модель інформаційного навчання користувачів. *Бібліотечний вісник*. 1997. № 2. С. 4–7.

45. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології: навч. посіб. Київ : ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.

46. Мізюк В., Дмитрієва М. Використання мобільних технологій на уроках інформатики в умовах змішаного навчання. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 85-93.

47. Мірошникова Н. Г. Використання інформаційно-комунікативних технологій у практиці початкової школи. URL : <https://vseosvita.ua/library/vikoristanna-ikt-u-praktici-pocatkovoi-skoli-437998.html>

48. Морзе Н. М. Інформаційна культура та її складові. URL : <http://ukped.com/skarbnichka/627-.html>

49. Нова українська школа: порадник для вчителя / за заг. ред. Н. М. Бібік. Київ : Літера ЛТД, 2019. 208 с.

50. Нова українська школа. Концептуальні засади реформування середньої школи. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>

51. Новицька Н. Б. Критерії становлення і формування інформаційної культури в Україні. *Науковий вісник НА ДПС України*. 2004. № 5 (27). С. 226–231.

52. Новицька Н. Б., Новицький А. М., Приймаченко Д. В. Інформаційна культура як складова формування державної політики у сфері фахової передвищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського національного університету : Серія Право*. 2023. Вип. 75, част. 1. С. 255–259.

53. Онищенко І. В. Комп'ютерні навчальні програми як засіб формування інформаційної культури молодших школярів. *Інформаційні технології у професійній діяльності* : матеріали XIII Всеукраїнської науково-практичної конференції (18 листопада 2020 року, Рівне-Київ). Рівне, 2020. С. 37–38.

54. Онищенко І. В. Мобільні технології як засіб формування мотивації учіння молодших школярів в умовах інформаційно-освітнього середовища Нової української школи. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції, м. Київ, 20-21 квітня 2022 р. / М-во освіти і науки України; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2022. Ч.1. С. 48–50. URL : http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2022/07/ITKM-1_2022.pdf

55. Онищенко І. В. Технологія BYOD як засіб формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи.

Автоматизація та комп'ютерно-інтегровані технології у виробництві та освіті: стан, досягнення, перспективи розвитку: матеріали Всеукраїнської науково-практичної Internet-конференції (м. Черкаси, 14-20 березня 2022 р.). Черкаси, 2022. С. 145–147. URL : https://conference.ikto.net/pub/akit_2022_14-20march.pdf

56. Онищенко І. В. Інформаційно-освітнє середовище Нової української початкової школи як засіб формування інформаційної культури молодших школярів. *Інформаційні технології в культурі, мистецтві, освіті, науці, економіці та бізнесі* : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції / Київ. нац. ун-т культури і мистецтв. Київ : Видавничий центр КНУКіМ, 2021. С. 110–113. URL : http://knukim.edu.ua/wp-content/uploads/2021/10/konferencziya_22-23_kvitnya.pdf

57. Онищенко І. В., Марків В. М. Формування мотивації до професійної діяльності в майбутніх учителів початкової школи засобами технології BYOD. *Науковий журнал Хортицької національної академії. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. Запоріжжя : Вид-во КЗВО «Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія» Запорізької обласної ради, 2020. Вип. 1 (2). С. 137–146.

58. Онопченко О. Формування інформаційної культури учнів початкової школи в умовах інформаційного інтернет-середовища. *Навчання і виховання обдарованої дитини: теорія та практика*. 2014. № 12. С. 6–13.

59. Палеха Ю. І., Палеха О. Ю., Горбань Ю. І. Інформаційна культура: навч. посіб./ за заг. ред. проф. Палехи Ю.І. Київ : Ліра-К, 2020. 400 с.

60. Певсе А. А. Формування інформаційної культури майбутніх філологів у процесі професійної підготовки : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04; ДВНЗ «Переяслав-Хмельниц. держ. пед. ун-т ім. Григорія Сковороди». Переяслав, 2021. 23 с.

61. Певсе А. Інформаційна культура особистості вчителя у соціокультурному вимірі. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 17. Теорія і практика навчання*

та виховання. Вип. 31. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. С. 126–130.

62. Пелагейченко М. Л. Урок твоєї мрії: плануємо, мотивуємо, проводимо. Харків : Вид. група «Основа», 2020. 112 с.

63. Петришин О. В., Гиляка О. С. Права людини в цифрову епоху: виклики, загрози та перспективи. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2021. Т. 28. № 1. С. 15–23.

64. Прудникова О. В. Глобалізаційні виклики інформаційній культурі українського суспільства. *Гілея. Історичні науки. Філософські науки. Політичні науки*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 87 (№ 8). С. 225–229.

65. Прудникова О. В. Інформаційна культура в інформаційному суспільстві. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 7. Релігієзнавство. Культурологія. Філософія*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2013. Вип. 30 (43). С. 159–166.

66. Прудникова О. В. Інформаційна культура інформаційного суспільства: філософський вимір. *Вісник НЮУ імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*. 2016. № 4 (31). С. 44–53.

67. Пушкарьова Т. Інформаційно-комунікаційна компетентність – важливий чинник формування світогляду учнів. *Рідна школа*. 2010. № 9. С. 9–12.

68. Реалізація компетентнісного підходу в освітній практиці початкової школи (методичні рекомендації) / авт.-упор.: С. А. Мельник, О. М. Гезей, О. М. Ротфорт; за заг. ред. Л. Д. Покроєвої. Харків : Харківська академія неперервної освіти, 2018. 204 с.

69. Романишина О. Я. Формування інформаційної культури студентів коледжів технічного профілю : автореф. дис. канд. пед. наук : 13.00.04; Терноп. нац. пед. ун-т ім. В. Гнатюка. Тернопіль, 2007. 20 с.

70. Руденко Ю. Інформаційна культура: вимоги та рівні вихованості. *Шкільний світ*. 2015. № 17. С. 9–11.

71. Руцька К. О. Використання інформаційно-комунікативних технологій на уроках в початковій школі: навч.-метод. посіб. Вінниця : ММК, 2016. 79 с.

72. Салогуб С. А. Освітній потенціал інформатики у формуванні інформаційної культури молодшого школяра. *Наукові записки. Серія: Педагогічні та історичні науки*. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. Вип. 119. С. 169–176.

73. Салогуб С. А. Формування основ інформаційної культури учнів початкової школи на заняттях з технологій : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2015. 246 с.

74. Свистунова Т. М. Батьківські збори «Проблеми формування інформаційної культури школярів». *Інформатика в школі*. 2015. № 6. С. 1–95.

75. Свистунова Т. М. Проблема формування інформаційної культури школярів в умовах становлення інтернет-суспільства. *Інформатика в школі*. 2010. № 12. С. 2–12.

76. Семенюк Е. А. Інформаційна культура суспільства і прогрес інформатики. НТІ. Сер.1. 1994. № 7. С.3.

77. Силюга Л., Вепрів Т. Дидактичні принципи виховання інформаційної культури учнів початкової школи. *Молодь і ринок*. 2019. № 8. С. 71–74.

78. Слободяник О. В. Мобільні технології як засіб активізації пізнавальної діяльності з природничо-математичних дисциплін. *Збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми природничо-математичної освіти в середній і вищій школі»*. Харків : Вид-во ХНТУ, 2018. С. 19–21.

79. Співаковський О. Методика застосування ІКТ у початковій школі. *Початкова освіта. Серія: Шкільний світ*. 2013. № 18–19. С. 39–47.

80. Старікова Н. Використання інформаційних технологій у початковій школі. *Завуч. Серія : Шкільний світ*. 2014. № 12. С. 8–16.

81. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Савченко О. Я. 3-4 клас. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Savchenko.pdf>

82. Типова освітня програма, розроблена під керівництвом Шияна Р.Б. 3-4 клас. URL : <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/programy-1-4-klas/2022/08/15/Typova.osvitnya.prohrama.1-4/Typova.osvitnya.prohrama.3-4.Shyyan.pdf>

83. Трифаніна Л. С. Формування інформаційної культури молодших підлітків в умовах загальноосвітнього навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова. Київ, 2019. 297 с.

84. Трифаніна Л. Формування інформаційної культури молодших підлітків в умовах загальноосвітнього навчального закладу: метод. реком. для педагогів, соціальних педагогів, класних керівників та організаторів виховної роботи загальноосвітніх навчальних закладів / за заг. ред. Р. Вайноли. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова. 2018. 110 с.

85. Трифаніна Л., Вайнола Р. Ефективність впровадження педагогічних умов формування інформаційної культури молодших підлітків. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка*. 2018. № 1 (7). С. 76–84.

86. Трифаніна Л., Вайнола Р. Особливості формування інформаційної культури молодших підлітків. *Science Rise: Pedagogical Education*. 2016. Vol. 5 (1). С. 50–58.

87. Турчин Т. Інформаційно-комп'ютерні технології на уроках музики в початковій школі. *Рідна школа*. 2012. № 1-2. С. 39–43.

88. Хіміч Я. О. Формування інформаційної культури здобувачів вищої освіти в цифрову епоху. *Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія*. 2023. № 1. С. 86–95.

89. Цимбалюк В. С. Інформаційна культура: навч. посіб. Ірпінь : Національний університет ДПС України. 2007. 254 с.

90. Шелестова А. М. Інформаційна культура як навчальна дисципліна : історія становлення та сучасний стан. *Вісник ХДАК*. 2019. № 56. С. 167–182.

91. Юрченко А. О. Про засоби візуалізації навчального матеріалу за допомогою хмар слів. *Інформаційні технології в освітньому процесі*. Чернігів : ЧОІППО імені К. Д. Ушинського. 2017. С. 139–143.

92. Ясінський А. М. Формування основ інформаційної культури учнів. *Нова педагогічна думка*. 1999. № 4. С. 41–45.

93. About Media and Information Literacy. 2023. URL : <https://www.unesco.org/en/media-information-literacy/about>

94. Bring your own device. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/Bring_your_own_device

95. Felps P. Are Classrooms Ready For BYOD? URL : <https://www.samsung.com/ca/business/insights/others/are-classrooms-ready-for-byod/>

96. Negrea S. Technology BYOD boundaries. *University Business Magazine*. 2015. P. 49–51.

97. Pegrum M., Oakley G., Faulkner R. Schools going mobile: A study of the adoption of mobile handheld technologies in Western Australian independent schools. *Australasian Journal of Educational Technology*. 2014. № 29 (1). P. 66–81.

98. Reich R. *The Future of Success*. London: Vintage, 2002. 500 p.

99. Santos I., Bocheco O. Exploring BYOD usage in the classroom and policies. *International Journal of Information and Communication Technology Education*. 2016. 12 (4). P. 51–54.

100. Sharples M., Taylor J., Vavoula G. A. Theory of Learning for the Mobile Age. In R. Andrews & C. Haythornthwaite (eds.). *The Sage Handbook of E-learning Research*. London : Sage, 2007. P. 21–47.

101. Trifanina L. Evaluation of information culture levels formation of young teen-agers under conditions of secondary educational institution. *Eureka: Social and Humanities: scientific journal*. 2017. Vol. 4 (10). P. 60–75.

Додаток А
Анкета для вчителів початкових класів

Шановні педагоги!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Будь ласка, будьте відвертими та щирими, анкета є анонімною.

Бажаємо успіхів! Щиро дякуємо за співпрацю!

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра»?

2. Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому?

3. Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому?

4. Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити?

5. Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів?

6. Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології?

7. Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD»?

8. Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів?

Додаток Б

Відповіді вчителів початкових класів на питання анкети

Анкета для вчителів початкових класів

Шановні педагоги!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Будь ласка, будьте відвертими та щирими, анкета є анонімною.

Бажаємо успіхів! Щиро дякуємо за співпрацю!

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра»? Як молодшого школяра - здатність ефективно здійснювати інформаційну діяльність
2. Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому? Так, тому що багато учнів не вміють ефективно працювати з інформацією.
3. Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому? Мені відповісти ні, тому що учням слід навчитися користуватися Інтернетом, мобільними ресурсами та технологіями.
4. Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити? Так, достатньо
5. Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів? Ефективні засоби формування Як молодших школярів - слід використовувати
6. Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології? Ні, не впроваджую (ні всі мають таку можливість)
7. Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD»? _____
8. Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів? Так, якщо всі учні мають свій власний пристрій з собою мобільні пристрої.

Анкета для вчителів початкових класів

Шановні педагоги!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Будь ласка, будьте відвертими та щирими, анкета є анонімною.

Бажаємо успіхів! Щиро дякуємо за співпрацю!

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра»? Суджність знань, умінь і навичок самостійно працювати з джерелами інформації.
2. Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому? Так, це важливо і актуально для дітей всього сучасного суспільства багатовікової інформації.
3. Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому? Ні, тому що діти повинні бути всебічно розвинутими, компетентними особистостями.
4. Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити? Так, достатньо.
5. Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів? Найбільш ефективними засобами є інформаційно-комунікаційні технології, а саме інтернет-технології, мультимедійні програмні засоби.
6. Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології? Так, впроваджуємо.
7. Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD»? Це модельна технологія із застосуванням на урок мобільних пристроїв.
8. Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів? Так.

Анкета для вчителів початкових класів

Шановні педагоги!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Будь ласка, будьте відвертими та щирими, анкета є анонімною.

Бажаємо успіхів! Щиро дякуємо за співпрацю!

1. Що Ви розумієте під поняттям «інформаційна культура молодшого школяра»? Інформаційна культура - це вміння обрацювати інформаційні джерела.
2. Чи є актуальним і важливим, на Вашу думку, сьогодні формувати інформаційну культуру в здобувачів початкової освіти? Чому? Формування інформаційної культури є важливою умовою у набутті практичних навичок.
3. Як Ви вважаєте, чи достатньо сьогодні учням мати лише знання з комп'ютерної грамотності? Чому? Ні, бо потрібно вміти комплексно формувати інформаційну культуру і інформаційно-комунікативну компетентність.
4. Як Ви вважаєте, чи достатньо уваги приділяється учням молодшого шкільного віку в набутті інформаційних знань в умовах загальноосвітнього навчального закладу? Що для цього потрібно зробити? Ні, слід більше впровадити інноваційні інформаційні технології, які сприятимуть набуттю учнями інформаційних знань.
5. Назвіть найбільш ефективні засоби формування інформаційної культури молодших школярів? Найдієвіші середовищі засоби формування інформаційної культури - це інформаційно-комунікативні технології.
6. Чи впроваджуєте Ви в освітній процес мобільні технології? Так, впроваджуємо.
7. Що Ви розумієте під поняттям «технологія BYOD»? Технологія BYOD - це мобільна технологія, яку застосовують на уроках мобільних пристроїв.
8. Як Ви вважаєте, чи доцільно використовувати технологію BYOD з метою формування інформаційної культури молодших школярів? Так, доцільно.

Додаток В

Анкета для молодших школярів «Я у світі інформації»

Шановні учні!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Що таке інформація?

2. Що можна робити з інформацією?

3. Звідки можна дістати інформацію?

4. Що таке інтернет?

5. Для чого потрібен Інтернет?

6. Які правила безпеки користування Інтернетом ти знаєш?

7. Чи знаєш ти, як на мобільному пристрої можна створити документи (документи, малюнки, відео, презентації)?

8. Якими мобільними додатками ти користуєшся?

Додаток Г

Відповіді молодших школярів на питання анкети

«Я у світі інформації»

Анкета «Я у світі інформації»

Шановні учні!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Що таке інформація? інформація - це дані.
2. Що можна робити з інформацією? шукати інформацію, ділитися інформацією.
3. Звідки можна дістати інформацію? інформацію можна дістати із інтернету.
4. Що таке інтернет? це система пошуку інформації.
5. Для чого потрібен Інтернет? Для знаходження інформації.
6. Які правила безпеки користування Інтернетом ти знаєш? Не можна давати свої дані в інтернеті
7. Чи знаєш ти, як на мобільному пристрої можна створити документи (документи, малюнки, відео, презентації)? документи - не знаю, малюнки - знаю, відео - знаю, презентації - не знаю.
8. Якими мобільними додатками ти користуєшся? Telegram, Instagram, Viber, Signal, KikTok, Pinterest, Likee, Toca World, AliExpress, Roblox, Zoom

Анкета «Я у світі інформації»

Шановні учні!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Що таке інформація? З'явлення, поняття про відомість науки.
2. Що можна робити з інформацією? вчитися
3. Звідки можна дістати інформацію? з книжок, інтернету
4. Що таке інтернет? Там можливо знайти потрібну інформацію
5. Для чого потрібен Інтернет? для навчання, і ігор.
6. Які правила безпеки користування Інтернетом ти знаєш? Нікому не можна давати про себе дані
7. Чи знаєш ти, як на мобільному пристрої можна створити документи (документи, малюнки, відео, презентації)? так
8. Якими мобільними додатками ти користуєшся? вайбер, месенджер, google.

Анкета «Я у світі інформації»

Шановні учні!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Що таке інформація? — Це роз'яснення, уявлення, поняття про, що небуть цікавого. І також для навчання.
2. Що можна робити з інформацією? З соціальності, телебачення, книжок та дорослих. Пізнавати багато цікавого.
3. Звідки можна дістати інформацію? З інтернету, соціальних мереж, книжок, телебачення.
4. Що таке інтернет? Це система комп'ютерних мереж, що базується на ком'ютерних інтернет-протоколах.
5. Для чого потрібен Інтернет? Для навчання і пізнавання різної інформації.
6. Які правила безпеки користування Інтернетом ти знаєш? Не правдива, не повна, не вчасна інформація може нашкодити дітям.
7. Чи знаєш ти, як на мобільному пристрої можна створити документи (документи, малюнки, відео, презентації)? через Word та Microsoft.
8. Якими мобільними додатками ти користуєшся? Chrome, Viber, YouTube, Google Maps.

Додаток Д

Анкета для молодших школярів
«Мобільний пристрій для мене – це...»

Шановні учні!

Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Чи є в тебе мобільний пристрій?

2. З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій?

3. Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм?

4. На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього?

5. На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм?

6. Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристроєм у подальшому? Як?

Додаток Е

**Відповіді молодших школярів на питання анкети
«Мобільний пристрій для мене – це...»**

Анкета «Мобільний пристрій для мене – це...»

Шановні учні!
Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Чи є в тебе мобільний пристрій? Так у мене є мобільний пристрій
2. З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій? Для роботи, для зв'язку
3. Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм? Ні мені не подобається навчання з мобільним пристроєм
4. На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього? На мою думку краще вчитися без мобільного пристрою
5. На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм? Я дізналася більше нового з мобільним пристроєм
6. Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристроєм у подальшому? Як? Так, далі у навчанні та житті

Анкета «Мобільний пристрій для мене – це...»

Шановні учні!
Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Чи є в тебе мобільний пристрій? так, є
2. З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій? для навчання та ігор
3. Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм? так, подобається
4. На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього? з мобільним пристроєм
5. На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм? як дізнавався більше на уроках з мобільним пристроєм
6. Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристроєм у подальшому? Як? так, я буду використовувати їх у подальшому житті

Анкета «Мобільний пристрій для мене – це...»

Шановні учні!
Пропонуємо Вашій увазі перелік запитань, на які потрібно дати відповіді. Щиро дякуємо!

1. Чи є в тебе мобільний пристрій? так
2. З якою метою ти використовуєш мобільний пристрій? для уроків
3. Чи подобається тобі навчання з мобільним пристроєм? так
4. На Вашу думку, як краще вчитися: з мобільним пристроєм чи без нього?
з мобільним пристроєм
5. На яких уроках Ви дізнавались більше нового: на звичайних уроках чи на уроках з мобільним пристроєм?
з мобільним пристроєм
6. Чи знадобляться тобі вже набуті знання про мобільний пристроєм у подальшому? Як? так

Додаток Ж

Конспект уроку літературного читання**Клас:** 3**Тема:** Збережи первоцвіт – хай красивим буде світ. Н. Козленко «Не зривайте первоцвіти»**Мета:** узагальнити знання з твору «Місяць-квітникар» В. Скомаровського, навчати учнів виразно читати вірш, інтонувати речення, аналізувати прочитане. ознайомити дітей з автором Н. Козленко та її віршем «Не зривайте первоцвіти».

Компетентності:

Мовно-літературна: ознайомити дітей з автором Н. Козленко та її віршем «Не зривайте первоцвіти», формувати вміння висловлювати думки, щодо прочитаного твору.***Розвивальна:*** розвивати вміння слухати, увагу, пам'ять, мислення; збагачувати словниковий запас учнів.***Виховна:*** виховувати любов та дбайливе ставлення до природи.**Тип уроку:** комбінований.**Методи і прийоми роботи:** розповідь, бесіда, пояснення, вправа «Колесо чудес».**Обладнання:** підручник з української мови та читання, портрет Наталії Козленко, макет квітки із запитаннями, ілюстрації першоцвітів, різнокольорові картки пролісків для рефлексії.**Хід уроку****I. Організаційний момент**

– Добрий день, дітки. Сьогодні перший день, як ми вийшли з дистанційного навчання, тому я рада вас бачити. Бажаю вам не хворіти і завжди ходити до школи, бо комп'ютер або телефон не зможе замінити вам живе спілкування з вашими однолітками.

– Як пройшли ваші вихідні? Можливо ви кудись їздили, щось нове бачили?

– Відпочивати завжди чудово, але зараз ми повинні трішки попрацювати, щоб стати розумними. Тому давайте налаштуємось на урок і скажемо всі разом: «Я буду слухняний, уважний на уроці і тому у мене все вийде».

II. Мотивація навчальної діяльності

1. Робота над загадками

– Я знаю що ви любите дуже розгадувати загадки, тому уважно слухайте.

1. Гостя нова завітала –
Холод-сніг увесь прогнала
І дарує залюбки
Лісу трави і квітки. (*Весна*)

2. Я перший розквітаю серед гаю,
І білий, наче сніг, я колір маю.
Хто я? Відгадайте! Ви мене не ображайте,
Не зривайте, не топчіть,
Хочу довго-довго жити.

Хто я? (*Підсніжник.*)

3. Я — перша квіточка весни,
Небесний, ніжний цвіт.

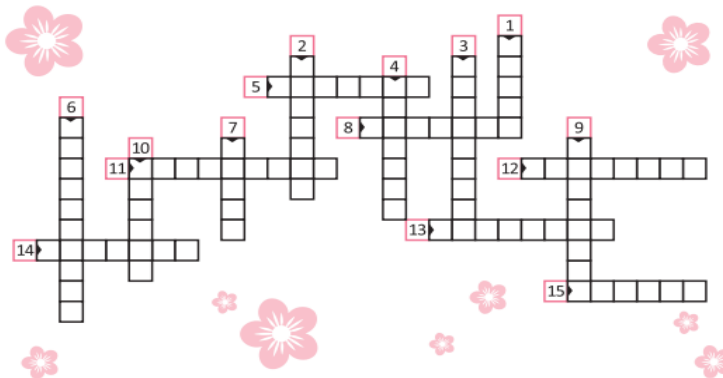
Я пережив зимові сни
І знов родивсь на світ.

У мене очі голубі,
росту між кленів і дубів. (*Пролісок.*)

4. Виконання завдання за технологією BYOD.

– Діти, а зараз достаньте всі свої телефони, тому що вам потрібно виконати одне завдання.

Відкрий додаток Google.ua та знайди кросворд про пору року весна та презентуй його.

1. Сильний дощ у травні	9. З'являється відразу з-під снігу
2. Самий теплий місяць весни	10. Розлив річки при таненні снігу
3. Весняне християнське свято	11. Місце, де розтанув сніг і відкрилася земля
4. В ньому тридцять днів	12. Перший місяць весни
5. Із них навесні з'являється листя	13. Рух льоду за течією річки
6. День весняного ...	14. Навесні всі рослини стають цього кольору
7. Коли весною вода падає з дахів і дерев	15. Вона залишається після дощу
8. Підвищення температури вище нуля	

– А зараз давайте ми його розгадаємо.

5. Повідомлення теми і мети уроку

– Діти, як ви гадаєте, про що ми будемо говорити на уроці?

– Так, ми будемо говорити про весну і про перші квіти весни – первоцвіти. А хтось з вас замислювався над тим, чому перші квіти весни називають первоцвітами? (*Первоцвітами називають рослини, які першими розквітають навесні*).

– А що ви знаєте про ці квіти? (*До квітів первоцвітів належать проліски, підсніжники, крокуси, сон-трава, білоцвітник весняний, гіацинт. Вони цвітуть тоді, коли ще на деревах немає листя. Так сонячні промінчики безперешкодно потрапляють аж до самої землі, «не заплутуючись» у кроні дерев. Вони будять перші квіти, аби ті скоріше прокинулися. Оскільки навесні починає танути сніг, первоцвіти отримують достатню кількість вологи*). Фото квітів розміщено на дошці.

– А ви знаєте яких кольорів бувають первоцвіти? (*білі, жовті, рожеві, бузкові, блакитні*).

– Доречі, хтось знає яка відмінність між проліском і підсніжником?

Підсніжник має білий колір, а **пролісок** – блакитний.

– Квіти є окрасою нашої землі. Через свою красу вони й страждають. Багато людей, не подумавши про наслідки, зривають їх у великій кількості, що може призвести до зникнення деяких видів і завдасть природі непоправної шкоди. Пам'ятайте про це, не знищуйте первоцвіти!

III. Актуалізація опорних знань і способів дії

1. Перевірка домашнього завдання

– Так, а зараз ми перейдемо до домашнього завдання.

– Хто може нагади яке домашнє завдання було вам додому? (*Читати виразно вірш на ст. 109*).

– Тому давайте кожен з вас зараз прочитає виразно вірш «Місяць-квітникар». Але спершу згадаємо, як потрібно правильно і виразно читати.

– Там де стоїть кома, ми яку паузу робимо? (*Коротку*)

– А там де стоїть тире? (*Середню паузу*)

– Якщо в кінці стоїть знак питання, то як ми повинні прочитати це речення? (*З питальною інтонацією*).

– Правильно, тому давайте приступимо до виразного читання.

2. Читання вірша учнями

Вадим Скомаровський

МІСЯЦЬ-КВІТНИКАР

Піду у ліс — і крізь весняні віти
 побачу: ходить квітець по траві.
 Де він ступне, там різнобарвні квіти
 спалахують, як вогники живі.
 Зоріє ряст, і стелиться барвінок,
 і сон-трава прокинулася від сну,
 і завітчавсь фіалками узгірок,
 нагадуючи клумбу запашну.
 Гуде бджола. В пилку у неї лапки
 і хоботок в солодкому меду.
 Невдовзі жовті сонечка-кульбабки
 підсвітять ніжну зелень молоду.
 А он тюльпан. Він у рожевий келих
 збирає чисті краплі дощові.
 Над ним тріпоче крильцями метелик,
 барвистий, наче квітка у траві.
 Куди не глянь — оновлення в природі,
 і квіти ці — її щорічний дар,
 і недаремно кажуть у народі,
 що квітець — щедрий місяць-квітникар.

Наталія Шайкіна.
Лісова красуня

– Ви всі гарно прочитали, ви всі молодці!

3. Фізкультхвилинка

*Ми пішли гуртом на луки,
 Підняли до сонця руки.
 Потягнулися, присіли,
 Підвелась, потупотіли
 Так травичка проростає, Так пташина пролітає,
 Так струмочок пробігає,
 А так квітка розквітає.
 Як зайчики, стрибаємо,
 Весну ми зустрічаємо.*

IV. Вивчення нового матеріалу

– А зараз ми перейдемо до ознайомлення нового вірша Наталії Козленко «Не зривайте первоцвіти».

1. Ознайомлення з біографією Наталії Козленко

– **Наталія Козленко** – сучасна українська письменниця, сценарист, аторка. Народилася в м. Запоріжжі в родині вчителів закінчила спочатку Запорізьке педагогічне училище, а згодом закінчила з відзнакою Державний педагогічний університет. Ще в студентські роки почала писати вірші для дітей в яких показує касу і велич української природи, а також закликає у своїй творчоті берегти матінку-природу.

2. Перевірка прослуханого

– Дітки, так хто ж така Наталія Козленко? (сучасна українська письменниця, акторка, сценарист)

– Коли почала писати вірші Наталія Козленко? (ще в студентські роки)

– А де народилася Наталія Козленко? (в місті Запоріжжі)

3. Робота зі словами. Стіна слів.

– Прочитайте правильно слова, які написані на нашій дошці.

Відлига, пригріває, первісток, первоцвіти.

– Як ви гадаєте, що означають ці слова. Тільки давайте будемо відповідати по черзі. (Відповіді дітей)

– Далі вчитель дає правильне пояснення слова, якщо діти не відповіли правильно.

Відлига – значне потепління взимку або ранньою весною, що викликає часткове розтавання снігу, льоду.

Пригріває – віддавати своє тепло кому-, чому-небудь.

Первісток – те, що з'явилося першим.

Первоцвіти – перша весняна квітка.

4. Вправа «Передбачення» (за заголовком та світлинами)

– Діти, а зараз відкрийте, будь ласка, підручник на ст. 110. Прочитайте заголовок і розгляньте світлини.

– Як ви гадаєте, про що може йтися у вірші? (*Про те, що не потрібно зривати квіти, а потрібно їх берегти*).

– Давайте ми подивимося чи справдилось наше передбачення.

5. Опрацювання вірша Наталії Козленко «Не зривайте первоцвіти» (с. 110)

– Діти, зараз я вам прочитаю вірш. Ви можете слідкувати за підручником або на екрані зображений цей вірш за партитурними позначками.

Партитура потрібна для того, щоб прочитати вірш з дотриманням усіх пауз.

– Та спершу нам потрібно згадати, що означає кожна позначка.

– Там де стоїть кома, яку паузу ми повинні зробити? (*Коротку*)

– А там де стоять три крапки? (*Середню паузу*)

– А там де стоїть крапка або знак оклику чи питання, яка буде пауза? (*Довга*)

– Правильно.

– Тому зараз ви уважно слідкуйте за змістом вірша і за моєю інтонацією. І потім ви спробуєте також прочитати цей вірш.

Читання вірша вчителем

Тане сніг, | весна, | відлига... ||
 Рушила по річці крига. || ||
Сонце світить, | пригріває
 Йде тепло, | зима тікає. || ||
 В лісі сніг іще лишився, |
 Під деревами укрився, |
Сніг від сонечка сховався, |
 Теплих променів злякався. || ||
 Та з під снігу – || справжнє диво: ||
Первісток весни сміливий
 Показав чоло тендітне, |
 Пелюсткове і привітне. || ||
 То підсніжник, | первоцвіт, |
 Сніг долаючи і лід, |
 Прагне з сонцем привітатись
 І з весною обійнятись. || ||
Не зривайте первоцвіти, |
Помилуйтеся на квіти. || ||
Той, | хто робить з них букети
Знищує життя Планети. || ||

Повільно, розповідним тоном

З теплотою

Переконливо

– Ви щойно прослухали вірш. Скажіть мені, як потрібно читати цей вірш? (Цей вірш потрібно читати повільно, щоб передати красу і ніжність весняної природи і квітки підсніжника).

– Як потрібно прочитати виділені рядки у вірші? (*Виділені рядки потрібно читати переконливо, аби друзі зрозуміли, що первоцвіти потрібно охороняти*).

6. Фізкультхвилинка

Ось іде до нас весна.

Все навколо ожива:

Підсніжники прокидаються,

Проліски посміхаються,

Пташки прилітають,

Діти вибігають,

На луках стрибають.

Читання вірша учнями мовчки

– Зараз ваше завдання прочитати вірш мовчки про себе. Тільки давайте домовимось не заважати один одному, пам'ятаємо про повагу.

Виразне читання вірша учнями

– А зараз ви повинні прочитати вірш голосно, виразно усьому класу. Дотримуючись інтонації і пауз. Ви можете читати за партитурою або з підручника.

7. Вправа «Читацьке колесо».

Вчитель тримає в руках квітку з пелюстками (додаток Г). На кожній пелюстці написано запитання, учень відриває і дає відповідь на запитання. Якщо учень не знає відповіді, то відповідає інший учень.

– Ви щойно прочитали вірш. Тому зараз ми попрацюємо з нашою квіткою.

Питання:

1. Про які квіти йдеться у вірші? (Первоцвіти)
2. Чому ці квіти так називаються? (*Первоцвітами називають рослини, які першими розквітають навесні*).
3. Що турбує авторку вірша? (*Що люди зривають першоцвіти*)
4. А як авторка говорить про сніг? (*«Сніг від сонечка сховався, теплих променів злякався»*).
5. На чому авторка наголошує? (*Авторка закликає читачів оберігати матінку-природу та не шкодити первоцвіти*).
6. А ви згодні з автором, що не потрібно зривати першоцвіти? (*Відповіді дітей*)

– Квіти не потрібно зривати. Адже одна вирвана квітка виду підсніжник – це вкрадене життя у 45 паростків, які вона могла б дати у майбутньому.

Усі види первоцвітів (ранньоквітучих весняних рослин) занесені до Червоної книги, і треба робити усе можливе, щоб їх кількість у природі не зменшувалась. Такими є всі види підсніжників, шафрани (крокуси), цикламени, сон-трава тощо.

Тому екологи намагаються пробудити свідомість українців кожної весни, переважно, до 20 березня – дня весняного рівнодення, – коли землю починають активно вкривати первоцвіти. Традиційно за кілька днів до Восьмого березня на телеканалах та в ефірах радіопрограм починають лунати попередження про зникнення духмяних червонокнижних підсніжників. Тому давайте будемо дбати про квіти, нашу країну, планету і не будемо зривати такі квіти. А якщо ви побачите того, хто зірвав ці квіти, то не потрібно у нього їх купувати, а краще сказати, що так робити неможна. Я думаю, що тій людині стане соромно і на наступний раз він подумаю перше ніж зірвати квітку.

V. Підведення підсумків

1. Проведення підсумків

- Діти, з яким віршем ми сьогодні познайомилися?
- Про що цей вірш?
- Які нові слова ви запам'ятали?
- Що нового ви дізналися?
- Яке виховне значення має цей вірш?
- Хто бажає висловити свою думку чи своє ставлення щодо вірша

Н. Козленко «Не зривайте первоцвіти»?

2. Домашнє завдання

– Вашим домашнім завданням буде виразне читання вірша Наталії Козленко «Не зривайте первоцвіти» (с. 110). А також вам необхідно виконати таке завдання.

Знайди у додатку Google.ua генератор ребусів та створи власний ребус до слова «весна». Ребус збережи і покажи у класі.

3. Рефлексія

– Дітки, а зараз підніміть підсніжники білого кольору, кому на уроці було не зрозуміло і важко сприймати матеріал.

Блакитного кольору – кому було все зрозуміло і працювати було легко.

Додаток 3
**Сертифікати за результатами участі у міжнародних та
 всеукраїнських конференціях**

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 КРИВОРІЗЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
 ІМЕНІ М.П. ДРАГОМАНОВА
 НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
 ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ
 ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ ДЕРЖАВНОЇ АДМІНІСТРАЦІЇ
 КЗ «НІКОПОЛЬСЬКИЙ ФАХОВИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ КОЛЕДЖ» ДОР

СЕРТИФІКАТ
 № 000211/с-2022
 засвідчує, що

Кумпан Яна Олегівна
 взяв (взяла) участь у роботі І Всеукраїнської студентської науково-практичної конференції
«ОСВІТА ХХІ СТОЛІТТЯ: АКсіОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»
 Кількість годин: 6 годин/0,2 кредитів ECTS

02 грудня 2022 року, м. Нікополь

В.о. директора коледжу
кандидат психологічних наук

Наталія ШЕВЧУКОВА

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
 УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ М. П. ДРАГОМАНОВА
 ПЕДАГОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

СЕРТИФІКАТ / CERTIFICATE
 ЗАСВІДЧУЄ, ЩО

Кумпан Яна

ВЗЯЛА УЧАСТЬ У Х ВСЕУКРАЇНСЬКІЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНІЙ
 СТУДЕНТСЬКІЙ ІНТЕРНЕТ-КОНФЕРЕНЦІЇ
**«НАУКОВИЙ ПРОСТІР СТУДЕНТА:
 ПОШУКИ І ЗНАХІДКИ»**

Загальна кількість академічних годин: 6 (0,2 кредиту ЕКТС)

ДРАГОМАНОВ
 МИХАЙЛО ПЕТРОВИЧ
 (1841 — 1918)

Тарас ОЛЕФІРЕНКО
 ДЕКАН ПЕДАГОГІЧНОГО
 ФАКУЛЬТЕТУ

Тетяна ЗОЛОТАРЕНКО
 ГОЛОВА НТСА
 ПЕДАГОГІЧНОГО
 ФАКУЛЬТЕТУ

31 березня 2023 р.
 М. КИЇВ

